

Antics documents de llengua catalana

i

Reimpressió de les Homilies d'Organyà

per

Joaquim Miret i Sans

Doctor en Dret Civil i Canònic

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Corresponent de la Reial Acadèmia de l'Història

Corresponent de la Reial Acadèmia Sevillana de Bones Lletres

BARCELONA

IMPREMTA DE LA CASA PROVINCIAL DE CARITAT

CARRER DE MONTALEGRE, 5

1915

ANTICS DOCUMENTS DE LLENGUA CATALANA

En la perllongada encerca de documents dels segles X^e al XIIIe escrits en català, sempre havem procurat aplegar els de caràcter privat o atorgats per particulars, fugint dels de les cancelleries i dels lletrats com a més fidels reveladors aquells de la parla popular o corrent de son temps.

La nova col·lecció que ara donem a l'estampa pertany a la mateixa mena. En sa gran part provenen de la secció de pergamins *Monacals*, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i dels pergamins sense classificar de l'Arxiu de la Seu de Barcelona. Són tan pocs els documents en vulgar encara en la XIII^a centuria, que, de més de 3,500 pergamins que acabem d'examinar en el segon dels esmentats arxius, pertanyents tots a contractes entre particulars, i tots de la citada centuria, no arriben a una vintena els redactats en català. Ja vàrem advertir en el nostre treball presentat al Congrés de la Llengua Catalana, que, del primer miler de pergamins del temps de Jaume I, conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, únicament eren tres els escrits en vulgar. Podem assegurar que fins al regnat de Jaume II, o sia fins a les darreries del segle XIIIe, la proporció dels documents en català respecte dels latins en els grans dipòsits documentals no passa mai de l'hu per cent.

Això sol ens demostra l'interès i la valua d'aquestes col·leccions d'escriptures atorgades entre particulars, per arribar, en dia no llunyà, a la formació del *Corpus* dels documents de llengua catalana.

Les nostres col·leccions són les següents: *El més antig text literari escrit en català, precedit per una col·lecció de documents dels segles XIe, XIIe i XIIIe*, en la «Revista de Bibliografia Catalana», any IV, n.º 7, corresponent a 1904 (Barcelona, 1907). — *Patrius Sermo, documents en català vulgar del temps del rei en Jaume I*, en el volum del «Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana», celebrat a Barcelona en 1906 (Barcelona, 1908). — *Documents en langue catalane, haute vallée*

du Sègre, XIe - XIIe siècles, en la «Revue Hispanique», volum XIX (New York-París, 1908).— *Aplech de documents dels segles XIe y XIIe per a l'estudi de la llengua catalana*, en «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», volum VI (Barcelona, 1911-12).— *Pro Sermone plebeico*, en «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras», volum VII (Barcelona, 1913-14). La col·lecció que ara publicuem és doncs, la sexta; i repetim ací els facsímils en fotogravat donats en el darrer dels esmentats treballs, per fer-ne un tiratge més acurat.

Es de desitjar que els investigadors tinguin present aquest aspecte de la contribució a l'estudi del passat de Catalunya, l'aportació d'escriptures no subjectes a formularis immutables o a patrons de cancelleria, per a constituir el *Corpus de documents de la llengua catalana*. L'Alart ja deia, més de trenta anys enrera, que el progrés de nostra parla deu cercar-se en contractes particulars: «c'est surtout dans les donations, ventes, testaments et autres actes de la vie privée, que l'on surprend à chaque pas la langue catalane parlée, sans que le latin qui la recouvre puisse en déguiser les formes ou la couleur». I més avall afegeix: «il faut donc, pour l'histoire de la langue, recourir avant tout aux textes originaux dont la date est parfaitement sûre, si l'on veut suivre et étudier les origines, la formation, les variations, les progrès et les formes diverses des mots et de la syntaxe».

Això darrer no ho creiem prou exacte; encara que siguin documents sense data, si's veu que són perfectament autèntics, els caràcters extrínsecs conserven concordança, i pot aproximar-se, per altres documents atorgats per les mateixes persones, la data entre termes de vint o trenta anys. Aitals documents conserven igual interès i tota la valia per l'estudi filològic i per l'història de la llengua. En la present col·lecció molts dels documents no tenen data, i no obstant se pot, sense cap pór, senyalar-la, a cada hun, amb una regular aproximació.

Podríem augmentar la present serie de documents de llengua amb alguns dels publicats ja en nostre treball *Los noms personals y geográficos de la enconrada de Terrasa en los siglos X^e y XIe* (Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, núms. 55 i 56, any 1914); però ens limitarem a cridar l'atenció del lector sobre aquella col·lecció de 152 escriptures i destinarem avui el lloc a nous textos.

Acabarem la present col·lecció amb la reimpressió de les *Homilies de quaresma*, atrobades a la iglesia d'Organyà, no solament per resultar ja avui difícil d'adquirir la primera edició feta en la «Revista de Bibliografia catalana», sinó per col·locar degudament el full que, descobert amb posterioritat, tingué que donar-se com apèndix llavors, i, ademés, per fer-hi lleugeres correccions.

Tant la descripció i observacions sobre les *Homilies d'Organyà*, com les dels setze documents amb facsímils reproduïts ací del «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras», se trobaràn, naturalment, en el lloc de la primitiva edició. Ací no fem més que la transcripció simple

del document o del fragment de document quan el facsímil és parcial. Els dos darrers facsímils són inèdits, tant la *Remembranza* que la Na Bondia dels crèdits que té contra En Bernat Eimeric (de mitjans dels segle XIII) com la plana 13, pertanyent al fragment descobert posteriorment de les esmentades *Homilies de quaresma*. Les altres mostres gràfiques de dites Homilies poden veure's en la «Revista de Bibliografia catalana», n.º 7, any 1904. La transcripció de la plana 13, objecte del present facsímil, ja és troba en el text complet que reproduïm.

I

Esriptura de venda de 23 de juny de 973 (9 calendes juliol, any 19 del rei Lotari); de l'arxiu del Monastir de Sant Llorenç del Munt, avui a l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«In nomine Domini ego Suniario vinditor sum tibi Bago et uxori sue Todesera entores.... vindimus vobis mulino meo proprio in uno die et una nocte.... in comitatu barchinonense intus in villa vocitata Goncheras (¿Junqueras?) et afrontat ipso mulino.... de oriente in ipsa pena que dicunt ad ipsas esplugas vel in ipso alueo ripullo.... in precium solidos IIII. et migo....»

II

Esriptura de venda de 7 d'abril.... té esborrat l'any del regnat de Lotari (entre 956-980); del Monastir de Sant Llorenç del Munt, ara a l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

Susana ven a Ermengarda «.... casa et molino cum sua resclausa et suum regum et subtus regum et solos et supraposito et suum encauam et suas molas et suos ferros....»

III

Esriptura de commutació de 2 de juliol de 996 (6 nones juliol any 10 del rei Uch); del fons de Monacals de l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«In nomine Domini ego Bonifilius commutator sum vobis Odo gracia Dei episcopus sedis Gerundensis et nutu Dei abba Sancti Cucufati cenobii.... bona voluntate ut commutationem fecissemus inter nos sicuti et facimus, dono namque vobis in comutatione ipsa insula qui fuit de morone exceptus ipso tercio et ipso decimo que fuit de Ilia que est ipsa insula iuxta alueo lubricato prope ipso guado que dicunt bonamica; et in alio loco terra que est in termino de Micano in locum que dicunt ad ipsas concas et item ibi alia terra in Micano pareliadas .II. que sunt in iam dictas concas....»

IV

Escriptura de venda de 25 d'octubre de 1005 (8 calendes novembre, any 9 del rei Robert); pergamins de l'Institut d'Estudis Catalans.

«In nomine Domini ego Agio femina et filiis suis nomine Eldemarus et Ilia femina et Guislla et Cintol femina vinditores sumus tibi Bernardo et uxori tue Ermetruit emptores..... Kasa I. cum solo et supraposito simul cum unam cortem cum terras cultas vel eremas cum ipsa ruira qui ibidem est..... qui michi advenit ad me Agio per meum X^{us} et ad nos infantes per genitores nostros siue per ullasque voces. Et est ipsa hec omnia in chomitatu Minorisa infra termine Nespula in parrochia Sancti Martini in locum que vocitant ad ipsa uilla. Et afrontat ipsa hec omnia a parte orientis in ipso *torrent* qui excurrit ad ipso feuo. De meridie in ipsa *serra de ruira* uel ad ipsos *culistrores*. De occiduo ad ipsa *font de guadel*. De circi in ipsa uia qui pergit ad ipso feuo uel ad ipsas *pedranas*..... in propter precium *pesas* .II. de auri cocti..... Facta ista carta vinditione VIII. Kalendas novembris anno VIII. regnante Raudebertu rege.»

V

Escriptura de venda de 27 de febrer de 1008 (3 calendes de març, any 12 del rei Robert); de la col·lecció de Monacals de l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«In nomine Domini ego Ballo et uxor mea Ellesinda vinditores sumus tibi Viuas ... casas et curte cum solos..... que michi aduenit Ballo per donacionem que fecit michi Aurucio iudice qui fuit condam et ad me Ellesinda per meum decimumin comitatu barchinonense in ualle uitraria ubi dicunt Kanalilia. Et afrontad..... de occiduo in uia de ipsa cabannella, de circi in torrente siue in ipsa costa de Olalapropter precium pensas IIII.^{or} de auro cocto.....»

VI

Escriptura de venda de 8 de febrer de 1012 (6 idus febrer, any 17 de Robert); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Alternir i els seus fills Ballofret i Joàn venen al sacerdot Ricolf terres i casa del terme de Madrona, «in loco que dicunt Kanales iuxta ipso guadello». Guadell, diminutiu de gual (vado o gue).

VII

Escriptura de commutació de 7 de juny de 1016 (7 idus juny, any 20 de Robert); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Els consorts Borrell i Emo commuten amb Belida *dedicata* i els

seus fills Ramon i Tota, una vinya del Comtat de Barcelona en *Kallense* (territori de Caldes de Muntbuy), «in termino de ipsa ruzira uel in locum que dicunt puteo putizo».

VIII

Esriptura de donació de 13 d'abril de 1029 (idus abril, any 34 de Robert). Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

«In nomine Domini ego Guillelmus leuita et Mirone leuita nos qui sumus elemosinarios de condau Lobeti donatores sumus tibi Preciosa femina..... donamus namque tibi ipsum suum alaudem terris, vineis, Kasis cum curtis..... cum ipsa sua uexella quod ille prefato condau abebat in Tegorias cum parilio .I. de bouos cum illorum apario et cha-uagos .II. et exada .I. et podadoras .II. quod ipse conditor abebat in chomitato barchinonense infra termino de Tegorias uel in Goncharias et afrontat omnia..... de parte circi in ipsa estrada terracense qui pergit ad ruiirano; de oriente in ipso rio de Kannameras; de occiduo in ipso pugio ante domum Sancti Vicentii ubi est ipsa fossa que dicunt de Ramio siue in ipso portello et in ipsa estrada de ipsa deuessa.....»

IX

Esriptura de donació de 19 de janer de 1030 (14 calendes febrer, any 35 de Robert). Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Otger, abad de Sant Llorenç del Munt, fa donació a Guitart i Guillem de terra i casa en el Comtat de Barcelona «in terminio Kastelar ad ipso mur et afrontat de circi ad ipsa guardiola..... et de meridie in mata longa; de occiduo ad ipsa clusa.....»

X

Esriptura de venda de 1.er de març de 1038 (calendes de març, any 8 del rei Enric). Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Ermengol i sa muller Guizenelle, venen a Silinone un alou del comtat de Girona, terme de Celrà, que afronta, per orient, amb terme de Sant Pere de Gullà «et de meridie in ipsas preses et de occiduo in ipso concosto et de vero circi in alueo de Tezer.....»

XI

Esriptura d'impignoració de 3 d'abril de 1038 (3 nones abril, any 7 del rei Enric). Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

El leuita Seniofret impignora a Guadamir, pel deute de cinc sesters d'ordi «et media emina et scudellas .II. tercanas a mensura de

tuo domo, quod tu michi prestasti..... propterea impignoro tibi mediatas .II. de maliol..... in territorio barchinonense in termino de Monterolos.....»

XII

Testament de l'any 1039; pergamins de Sant Llorenç del Munt, Arxiu de la Corona d'Aragó:

El leuista Guillem atorgà testament sacramental, declarat pels testimonis el 1.er de maig de l'any 9 del rei Enric i signat per l'abat Odger. Diu: «..... et concessit ad matre sua parilio .I. de bou et ad Odger abba mula .I. et de alia mula ipsa sua medietate quod abebat..... et a Bonifilio Vidal bou .I.....».

XIII

Esriptura de venda de 29 d'abril de 1038 (copia del segle XIIe); arxiu de la col·legiata d'Organyà:

«In nomine Domini ego Gilabert et fratre meo Eizo et soror mea Rechille..... vinditores sumus tibi emptori nostro Iozfret presbitero..... ipsum nostrum alaudem quem abemus in valle..... appendicio de Sancta Maria in villa vocitata Amindula vel in eius adacenciis sive et in ipso uinner de puial..... et I. vinea que dicunt rossa cum suo uinnal et alio uinnal prope ipsa tua chomella. Abet afrontaciones ipsas Kasas cum ipso ort..... de I. latus in ort de Ricolf Antonn et de subtus in alaudem qui fuit de Compan et de Sunigell et ipsa vinea que dicunt rossa cum suo uinnal afrontat de I. parte in ort de Ricolf Anton et de alia in vinea de Galin de Organna, de III. in vinea de Mir et de Galin de Kasselles et de IIII. uero parte in uinea de Oriol sive et in stirpe et abet afrontaciones ipsum alium uinnal de I. parte in ipsa tua Comella, de alia in stirpe, de III. in vinea de Mir de Chaseles. Quantum istas afrontaciones includunt sic uindimus tibi..... et recepimus propter precio solidos VIIII. placibiles in rem valentem et est manifestum..... Facta est ista karta vindiciones III. Kalendas madii anno VIII. regnante Enricho rege. Signum Gilabert. Sig. Ezo. Sig. Rechille qui ista carta vindicionis rogauimus scribere..... Sig. Argouard. Sig. Gillelm Sanz. Sig. Gifret Onofred. Adalbertus presbiter rogatus scripsi et sub die et anno quod supra».

XIV

Esriptura de venda de 18 d'abril de 1041 (14 calendes maig any 11 d'Enric); fons de pergamins de Sant Llorenç del Munt, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Guifret i sa muller Cixol venen al Monastir de Sant Llorenç terres en el Comtat de Barcelona, terme de Terrasa, an locum que dicunt sot siue banieres et afrontat de oriente in strata qui pergit per turre

que dicunt de Godeleua; de meridie in strata de Olmatel qui pergit ad Egara; de occiduo ad ipsa arena sive ad olzines; de circi per ipsa strata de parietes antiges.....»

XV

Cessió de terres de 7 d'abril de 1061 (7 idus abril, any 2 del rei Felip); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

El sacerdot Ramón concedeix al Monastir de Sant Llorenç de Bagà «qui est fundatus prope aluco Bestasinde (*riu Bastareny*) ipsum meum aluudem quem abeo in comitato Bergitano siue in Balcebre in aincencias de Castro figolo id est mea ostalitate qui fuit de Loboabet afrontaciones de parte orientis in ipso iou in terra Sancti Laurencii; de meridie in sancti Salvatoris siue in flumen Lubregad.....»

XVI

Esriptura de donació de 29 de juliol de 1064 (4 calendes agost, any 5 del rei Felip); pergamins de Sant Llorenç del Munt, Arxiu de la Corona d'Aragó:

El sacerdot Ramón Oliba i sa muller Richela i son fill Petrono donen al Monastir de Sant Llorenç terra i casa a Matadepera, «et afrontad de orient in ipso puio de callerols; de meridie in ipsa arena sive in ipso puio de ipsa aspra; de circi in ipsa serra de aladern.....»

XVII

Testament del temps del rei Felip (entre 1064 i 1104); pergami trocejat i esborrada molta part de la data, en la qual sols se llegeix any .V. de Felip; Arxiu de Sant Llorenç del Munt, ara a l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

Gerbert Bonús, estant malalt, fa testament, nomenant marmessors a Amat Eldric, Miró Goltred i altres (1). Deixa a la catedral de Barcelona terres al Panadès «et eschudellas .X. et libro .I. iudicet et tropiero et psalteri .I. minore..... Et concedo ad Sancti Laurencii modiatas .II. de vincas ridalenchas et tonna .I. guarimera que est in meza mansione de Roddoros..... Ad Sancti Laurencii cenobii escodas .II. et iunego .I.....»

(1) Tenim un document atorgat per Amat Eldric en 1055 (*Documents sur les juifs catalans aux XIe, XIIe et XIIIe siècles*, par J. Miret y Sans et Moïse Schwab, en la «Revue des Etudes Juives», n.º 135); dos altres de vendes fetes en 1038 i 1039 a Gerbert prole Bonucio (*Los noms personals y geográfichs de la encontrada de Terrasa*, per J. Miret, en «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras», n.º 56); un altre de 1049, de la comtessa Ermesindis, on firma Amat Eldric com a testimoni (ítèm. «Boletín», n.º 56). Es, doncs, molt probable que aquest testament sia dels primers temps del regnat de Felip, o de l'any V o, tot lo més, de l'any XV, o sia anterior a 1076.

et donent ipsos meos elemosinarios tantum de meum mobilem ut fiat factum ipso leccionero de Sancti Laurencii.....»

Deixa a sa filla Nevla el castell de Petra i «uacha .I. bragada et alia sauina et pullina .I. caballina et ipsa medietate de ipsas diapas et oues, porchos et ipsos meos drapos totos cotes et gaudengas et blumacios exceptus gaudenga et felero et blumacio .I. que ego porto in meo lecto; alios meos drapos qui sunt in Barchinona et in Lozario concedo totos ad filia mea Nevla et mapes et toualics et lectos torniericijos; et concedo ad Bella filia Uiczario mancosadas .II. de meum abere et concedo Iancefret ipsa mea sala noua cum ipso curtale iuxta ecclesia Sancti Iacobi.....»

XVIII

Esriptura de donació de 10 de març de 1064. Pergamins de l'Institut d'Estudis catalans:

«In nomine Domini ego Wifred et uxor mea Ermetruit donatores. Magnum nobis et satis..... Audientes sanctorum predicationes patrum quia elemosina..... concedimus atque tradimus ad donum Sancti Laurenti cenobii bagazanensis alaudem nostrum francum qui est in comitatu cerritanense in locum que vocant Uenzilles vel in Sanauastro qui nobis aduenit de parentorum..... et abet afrontaciones de .I. parte in flumen Segre et de alia in petra cubertada et de .III. in puio redonno et de .III. vero parte in riuo de Estollo..... In tali conventu ut..... possideamus et..... per unumquemque annum donemus nos donatores de ipso alaude ipsa tasca et de ipsas Kasas perna I..... post obitum uero nostrum remaneat ad Willem nepotem nostrum uel ad omnem posteritatem nostram et donent de ipso alaude ipso terz et ipsa perna iam dicta..... Facta ista carta elemosinaria VI. idus marcii anno .III. regnante Philippo rege francorum.»

XIX

Testament de 16 d'abril de 1085 (17 calendes maig, any 26 de Felip); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

«In Dei nomine ego Renardus sanamente gra. D..... vols pergere in partibus Iherusalem visitare Sanctum Domini sepulcrum nec non et aliorum sanctorum qui in his regionibus circuire potero..... In primis iubeo ut teneat muliere mea ipsas egues et per unaqueque quadragesima inluminet Sancti Laurenti monasterii cum una lampada et Sancti Aciscli de Muñel similiter. Ipsum alaude de Muñell que comparauí de Pétro Ademar teneat muliere mea in uita sua..... Ipsum mas de Adacio que tenet Miro de hera teneat muliere mea..... Ipsam meam quartam partem de ipsum mas de Segorelles teneat muliere mea..... Debet mihi domnus Gaucerandus uncias .XXXV. quindecim per unum Kauallum

ferran que donauit ad Ermengod lobert, viginti per unum Kauall que donauit a Bernard Pere..... et de ipsos primos pullinos qui exient de ipsas egues abeat unum Bertran filiolo meo..... Relinquo ad (opere?)..... Sancti Petri Rome in auere valente uncia .I.; ad Sancti Iacobi Gallie similiter; ad Sancta Maria Sede similiter.....»

XX

Testament de 6 de desembre de 1088 (8 idus desembre, any 28 de Felip); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Guillem, fill de Giscafret, atorga testament a l'entrar en religió i fa diferents deixes. Al monastir de Sant Pons de Tomeres deixa «ipsas meas domos quas abeo infra munita ciuitatis Barchinone ad ipso miraculo que fuerunt Riculfi gramatici et alias domos quas emi de Udalardo uicecomite et de Gilaberto Raimundo clerico..... et concedo Giriberto Guitardi alobetono .I. de tired. Debitor nanque sum Beniamin hebreo mancosos sexcentos et Abraam caualer quadrigentos..... et Abraam caualer abet meas pignoras unas pelles armelinas et cipho .I. argenteo et uno auzturino rubeo et uno de tired obtimo et uno bocarcio.....»

XXI

Acta d'enfeudació de 14 de maig de 1098 (2 idus maig, any 39 del rei Felip). Pergamins de l'Arxiu de la Catedral d'Urgell:

El bisbe Ot d'Urgell enfeuda als consorts Bernat Blidger i Remanga el domini en el castell de Sadaó, amb les terres, aigua i molí «et cum ipsos ortos et ortalibus et ipsos ferragenals siue cum ipsa era..... per fide sine engan per C. C. mancosos in auers ualentes et in bestias fouens in muls et in mules et qui de maior precio erit ipsos muls non fuisset de maior precio de uncias X^{cm} et in bous et in eguas et in asens uel in oues et in super cinquanta mancosos de auro obtimo de ualentia aut in plata obtima..... Et ego Odo episcopus garents ten sia et ajudador contra cunctos homines per directa fide sine engan.»

XXII

Escriptura de cessió de terres i casa de 13 de març de 1144 (3 idus març, any 8 del rei Lluís el Jove); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Pons Bertrand i sa muller Marquesa donen al sacerdot Oliver i a son germà Rotlàn Oliver, terres en el comtat de Barcelona, en el castell d'Arraona, parroquia de Sant Fèlix, i afronten per Orient «in ipso margine, a meridie in strata mercadera (1) et in uinea Arnalli

(1) En altre document de 12 calendes juny any 20 de Lluís el Jove, se cita també per afrontació «ipsa strata metchadera».

cuti; ab occiduo in carrera qua itur de Sancto Felice ad Antigam... sic laudamus vobis.... excepta una semodiata vince cum terra ad mensuram vetulam minus unum iornal quam nobis retinemus. Et damus et laudamus vobis ipsum ortum in ipsa riera Riuopoli in ipsa fexa Sancti Cucuphatis cum medietate de ipsa nogera.... Itcum damus et laudamus.... ipsam casam que fuit G. Ugonis cum ipsa chaseta que cum eadem domo se tenet....»

XXIII

Testament de 19 de janer de 1153 (14 calendes febrer, any 17 de Lluís el Jove); Monacals, Arxiu de la Corona d'Aragó:

Ramón Guillen disposa en testament que vol ésser soterrat en el Monastir de Sant Llorenç del Munt, amb la deixa de «par. .I. capons... et dimitto Guilielmo filium meum cub .I. et tonnas .II. et folador .I. et dogat de .I. tonna....et dimitto ad mea mulier .I. vaca.... et ad Sancta Maria del Pug (1) solidos VI. dimitto ad Sancti Martini ad sua opera migera .I. de blat et ad presbiteri migeres .III. per misses...»

XXIV

Testament de març de 1194 (Era 1232); Monacals, fons del Monastir de Sant Llorenç de Bagà, Arxiu de la Corona d'Aragó (2):

«Hec est carta et detestamento que facio ego Don Bertran de elprat in meo sensu et in mea memoria. In primis laxo Sancta Maria de Ripol .V. solidos et quod exeant istos predictos dineros de ipsas exitas de montener, et laxo hec quod ego habeo in montner ad meos fratres ad Guillem de sax et ad Ramon de sax et similiter laxo ad meos fratres hec quod habeo in Sancta Cecilia totum ab integrum si cum in testamento de mea matre dicebat. et laxo ad Sancti Laurencii de bagada la meum mas de lemans de auclanet et una borda ad gol de alod franch. et laxo ad Sancta Maria de balceber .V. solidos et ad Sancti Saluatoris de jugo .III. solidos et ad Sancti Martini de ballunars .III. solidos. et laxo ad dona Asen ma soror et ad mon cognat. Belenger de Granena totum ab integrum de suls usque ad lenes. et laxo ad don johan de cascals et ad dona Belengera mea soror hoc quod ego habeo in Cerdanna totum ab integrum et totum quantum ei de uerga aual. et laxo ad Saura et enclensa tot quant ei in agraolat. et laxo mon sor Sancia em poder de Johan de Cascals hec sunt debitis quod debet don

(1) Era llavors molt freqüent entre'ls catalans fer deixes a l'Esglesia de Santa Maria del Puy d'Auvernia.

(2) Aquest curiós testament de Bertran del Prat, sembla pertànyer a un català de la comarca de Berga, establert a l'Aragó. Encara que és un tresllat fet en 1251, conserva molt interès per l'estudi de la llengua.

bertran dezprat a don Johan oñet .C.XX. solidos. et a Ramon de saut cogat .C.VI. solidos. et a berenger arnalt .XXVIII. solidos. et ad Guillem de granera .XL. solidos et ad Ramon de comenes .XX. solidos et a Ramon de Casamoner .X. solidos et a Johan de solans .XV. solidos et accepit duos clericos et de launo .XL. solidos. et rogo dad don Johan de cascals ut uos rogetis ad eos que dimittan me quod sciatis uere quod ego sacramentaui madamentum de episcopo durger et laxo me a deo et a sancto ospitali meum corpus cum meum equum et meos armis. et laxo lo meo mulo cum illa sella et cum illo freno a tu bertran de lebac. et laxo istum predictum destinamentum in manu de don Johan de cascals et quod donent ad .XX. pauperes ad manducare et quod faciatis .C. missas pro mea anima cantare. quod nullum hominem non accipiant ullam rem de hoc superscriptum usque dedistis siue parcatas et meum quo animalium .S. (sunt?) Esponaleros de hec supra scripto don Johan de puñals et don bertran del uich. Facta carta in mense Martio Era M.^a CC.^a XXX.^a II.^a Artus hanc carta scripsit intus in Villa qui uocauit Alagon. Arnaldus burgessii qui hoc translatum fideliter scripsit et nichil se souite in eo addidit min... aut modo aliqui uariauit et suum Sig ✠ num missit anno Domini M. CC. L. primo. die V. Kalendas Madii.»

XXV

Inventari de mobles de 28 de desembre de 1239; pergamins sense classificar de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Quinto Kalendas januarii anno Domini M^o CC^o XXX° IX°. Hec est memoria que fit de rebus domini episcopi que erant in Valencia. Primerament XI. botes et una vinagrera. Item III. cauades. Item una ola de coure et una caulera et II. ferres et III. loces et una arpa et uns camascles. Item III. cetres et I. bassi et II. tendes plegades. Item III. touales et uns toualons. Item una lanterna de vidre et una plegadissa Item II. capels de ferre et una balesta et I. arc de balesta. Item I. cuyeser pintat. Item una caxa de quarels. Item XX et II. sacs de canebans. Item XV. cerons. Item cenayes. Item uncs trepes del bisbe. Item I. morter de coure. Item XIII. cuyeres dargent et II. escudeles dargent. Item II. codofles de vidre de Suria et I. calasto et I. alamunt. Item II. destrals et una cxa et altre exada noua el leyn de dauid et axi son dues exades noues. Item II. pasteres et una tina et una quartera et miga puluyera et I. cedaz et II. tapits uels et I. almatrac et II. estores ueles. Item I. escut del bisbe. Item III. taules de mengar. Item I. coutel de tayar carn. Item I. aster de ferrè Item I. morter de pedra. Item I. parel de bous ab tot lur aparel.»

XXVI

Lletra de 17 de setembre de 1257; pergamins del fons de Sant Llorenç del Munt, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«De nos en P. de Berga al fecl sen en Johan Febridor qui esta a Fornols salut et amor: fem vos saber que la senyoria que en Bertran de Merola e na R. sa muler auien el castel he el terrue de Merola auem nos per titol de venda e de donacio quen sen an feita e per tzo com a nos ha om dich que vos auetz dret el Mas del Oltzina qui es el dits castel he el terme de Merola lo qual Mas nos uollem establir ab totes ses pertinencies no uolgem en atzo enantar entro que em vos nos ne fossem fadigatz, per que us deim cus amonestam que daqui a la festa de Sant Luch primer vinent siatz vengut e tornat el dauan dit Mas aparelyat daqui a estar e fer a nos tzo que om natural he tengut de fer a son Senyor, e si ad aquel dia no eratz vengut ad atzo matex assignam uos altre dia tzo es saber a la festa de Sent Marti primer vinent e si ad aquel dia tzo es saber de Sent Marti no venietz tzo que no creem, assignam uos altre dia peremptori ad atzo matex affer a la festa daparici. Al qual dia si no venitz daqui enant nos establirem lo Mas ab les sues pertinencies ad altre per totz temps, sens tot dret a vos ne als uostres aqui no retengut. per estirs uolem que en cascu dels dies dessus ditz vingatz denant la nostra prescencia em Bergeda salu e segur al uenir et al estar et al tornar a bona fe e sens tot engan. Datum apud Berga XV. Kalendas octobris anno Domini M. CC. LVII. presentibus Bertrando de Terne, A de Cascails et B. Bertolomei et R. Dezpug de Merola.»

XXVII

Lletra de 22 de juny de 1262; pergamins sense classificar de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Coram Magistro B.º de Turri archidiacono Barchinone gerenti vices domini A. Dei gracia Barchinone Episcopi absentis comperuit Berengarius de Avinione miles per nobili Guillelmo de Cervilione die et anno subscriptis et in prescencia domine Ermesendis Dei gracia abbatisse monasterii Sanoti Petri Barchinone, Agnetis de Baulucio priorise, Eliscendis de Rosanis,.... presentavit dicto archidiacono ex parte dicti nobilis G. quandam litteram sigillatam sigillo eiusdem G. cuius tenor talis est:

Al molt amat amic nostre Maestre Berenger artíache de Barcelona; de mi en G. de Ceruelo amic uostre saluts et amors. En per so cor he entes e se certanament quel bisbe de Barcelona ha desputat per sentencia en Berenguer Gerard de lesgleya de Gilida he haut conseil ab homens sauis en qual manera pogues presentar vna bona persona al regiment de la dita esgleya e som acordat que en Pons de Picalquers

per so cor es de bones gens e hom letrat e del qual ha hom esperansa que encara sia una gran bona persona, seria bo regedor de la dauan dita esgleya, hon io a honor de Deu e de madona Sancta Maria assigne aquela esgleya al dauandit Pons de Pichalquers e asso fas axi con pedro ab bo e sa entenment axi com mils se pot entendre a prou del e daquela esgleya. E prec uos tenent loc del bisbe de Barcelona que uos la li confermets e li donets la cura de les animes, e per so cor el no es present e nol puse presentar personalment present uos en loc e en persona del en Berenger Descasals preuere e domeer de Sent Pere, al qual Berenger si a uos plant uos prec que confermets aquela esgleya en nom del dauan dit Pons de Picalquers e qui hi fassats tot so que hi fariets si en Pons era present e tot altre melorament que ops agues a aquesta letra cumplits uos en loc de mi a prou e a be daquel dauandit Pons. E aquesta presentacio fara a uos en Berenger Dauinyo caualer meu de part de mi; e per tal que nula cosa daquestes no duptets tramet uos aquesta letra segelada ab lo meu seyel. Datum apud Cornilianum X.^o Kalendas iulii anno Domini Millesimo CC.^o LX.º II.º. Pere Marqués notari de Barcelona, autoritza la transcripció el dia següent.»

XXVIII

Remembrança de mobles custodiats; any 1268. Pergamins de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

Bernat d'Umbert fa memoria devant del Notari de Barcelona Berenguer Gilabert, d'objectes que té guardats dintre alguns *atahuts*: «unam serram et quendam destrat et duas axias et duas gaffas et unum martellum ferrador et quendam barrinam grossam et unum ciment et duas folias de ciment et unum martellum de petre et quendam paletam et unum plumbeum et quendam doladoram et quendam regulum.....»

XXIX

Remembrança de despeses fetes; 1.er d'abril de 1278. Pergamins sense classificar de la Seu de Barcelona:

«Remembranza que fas io en Simón Palet de les mescions que fetes é en les cases en que io estag les quals tenc per en Duran de Pere sa enrerre. Primerament que done an Marimon per les parets qui eren miganserres en que io poges carregar. LX. solidos. Item con en Pedroló era ueger em desfeeren aquel meu canto ab consel de prohoms de la ribera costam de refer .L. solidos. Item mis en la clauoguera qui passa per la carrera pública .XVII. sol·dos. Item e meses en les damunt dites cases deuert ponent enre dues vegades en meloraments. XL. solidos so es asaber per cascuna vegada XX. solidos. Item done an Periz per so quem jaquis muntar .VIII. libras. Item costaren les parets de fer .VII. libras et miga. Item donc an periz per la taula de la carrera quem

jaquis fer .XV. solidos. Item costaren me los enuans de la porta per .III. vegads quelsere fets .XXX. solidos per cascuna vegada .X. solidos. Item entre lozes, peres et teules per cubrir les parets costaren .X. solidos. Suma que muntan aquestes mescions damunt dites .XXVI. llibres et XII. sous de les quals a pagades en Bernat Palet mon frare .VI. llibres et així romanen a pagar al dit Bernat Palet .VII. llibres et .VI. solidos. Kalendas aprilis anno domini Millesimo CCº septuagesimo VIIIº.»

XXX

Demandes formulades al jutge en 13 de febrer de 1289. Pergamins sense classificar de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Die lune scilicet idus febroarii anno Domini Millesimo CCº LXXXº nono, coram G. Eymerici iudice delegato a vicario Barchinone ad omnes causas que proponuntur in hereditate et bonis domine Berengarie uxoris quondam Bernardi Durfortis; comperunt infrascripti scilicet J. Roig, G. Scuderii, en Casasaia, G. Fusterii, G. de Ribalta.... agentes ex una parte.... et quilibet predictorum agencium obtulit petitionem suam ut inferius continetur: Demana en Johan Roig .XIX. solidos et una mayla que la dona na Berenguera muler qui fo den B. Durfort li deu per raho de homens et de fembres que loga per manament de la dita dona qui estegren en la vinya sua et feceren les feenes qui afer hi feyen en temps del vetinar. Credit quod ita audivit dici a manumissoribus dicte domine Berengarie et a dicta domina et a R. de Portella scutifero dicte domine qui conduxit dictos homines et feminas de mandato ipsius domine. Demana en G. Escuder III. solidos et I. denario que la dona na Berenguera qui fo muler den B. Durfort li deu per socor servi el seu seler en temps de venemes. Credit quod ita audivit &. Demana en Casasaia XXVII. solidos que la dona na B. muler qui fo den B. Durfort li deuia per loguer de besties de la venema sua a aportar los quals demana que li sien pagats dels bens daquela dona. Credit ut supra &. Demana en G. Fuster XXXIII. solidos et VIII. denarios que la dona na B. muler qui fo den B. Durfort li deuia per raho de cercles et de vimens et de jornals que li fou el seler a estrenyer, los quals demana que li sien pagats dels bens daquela dona. Credit ut supra.... Demana na Berenguerona muler den P. de Noguer an P. Mayol tudor dels infants den B. Durfort XI. solidos los quals presta a la dona na B. mare dels dits infans en la sua malautia, per que demana que li sien restituïts dels bens daquela dona. Credit ut supra. Demana en Jacme de Moyia draper als hereus de la dona na B. muler qui fo den B. Durfort que li pagen LXXXIX. solidos que li deuia la dita B. per draps. Credit ut supra. Remembransa que fas jo na Guiamona de Gerona que comane VIII. solidos a la dona na B.ª Durforta los quals deman quem sien restituïts dels bens daquela dona. Jacobi de Prato notario publici Barchinone.»

XXXI

Lletra de 5 d'octubre de 1293; pergamins sense classificar de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Al molt amat et honorat Senyor en Bernat de Senteles de mi en Berenguer des Fonolar salutx ab tot honrauent, fas uos saber Senyor que yo no e audes de uos les messions daquest dia que uos massignas diemenge ac VIII. dies so es assaber que yo que comparegues dauant uos al loc de Terrassa dauant los jutges que uos massignas la segona uogada en la carta de la protestacio; per que Senyor segons lusatge de Barcelona no son tengut de comparar al dit loc de Terrassa dauant uos nels dits jutges; encara Senyor per altre rao no son tengut de comparar al dit dia al loc de Terrassa dauant uos nels dits jutges per so cor els nom an citat ab lur carta que comparega dauant els aparelat denantar; et axi Senyor per aquestes dues raons quant al dit dia que uos manietz assignat no son tengut danar al loc de Terrassa ne de comparar dauant uos nels jutges tro les dites dues coses sien complides. Datum III. nonas october anno Domini M. CC^o XC^o III°.»

XXXII

Reconcixement de deute de primer de juliol de 1297; pergamins sense classificar de la Seu de Barcelona:

«Sia a tots coneguda cosa que jo en Bernat Seguí caualler atorg que deig a uos en Domingo Celom ciutada de Barcelona et als vostres deesset dobles dor miries et de pes..... per bona amor. On renunciy a la excepcio..... E atorg et promet les dites deesset dobles dor dar et pagar a vos et als vostres..... dins quinze dies depuys que aiam presa terra en qual del Rey de Trimçen daquest present viatge que ara Deus volent jo et vos hi fem. Atre si..... no exire en terra del Rey de Trimçen sens volentat..... tro que uos siats pagat daquest deute. Per lo qual deute uos met en penyora vn asberchet vnes cuxeres et mantell et cot de..... ab fres de teler et ab hermini, el mantell ab pena blanca et el cot ab pena genouesa et..... de sanguina acorda. E si nous pagaua aquest deute a quinze dies depuys que aiam presa terra en qualche port del Rey de Trimçen daquest present..... depuys puscats les dites penyores uendre a uostra prou et a dan de mi et del preu quen auriets queus pagassets daquest deute et de..... euges messions o interesse que per aquesta rao aguessets feyts o sostenguts, dels quals dans, greuges, messions o interesse siats creegut uos o hom per uos per uostra simple paraula sens jura et sens testimonis et ço que sobras del preu de les dites penyores que o tornassets a mi. Per lo menys falliment empero de les dites penyores et per complir et atendre totes les dites coses et sengles oblig a uos et als vostres tots mos bens seens et miuens....

et per auer on que sien. Encare us promet eus fas homenatge de mans et de boca que yo nous prena ni us forç aquestes penyores ni altres penyores que ting.... de homens que ab ni uagen en lo dit viatge tro que siats pagat de nostres diners.... si alguna força uos hi fahien eus hi uolien fer que us en defenderia et us en ampararia ab.... et ab mos amics. E que tota via que us en uullats uenir de terra del Rey de Tri-niçen que us en guanyare licençia. Feta fo la carta en Mu.... lo pri-mer dia de juyol en lany de nostre senyor mil et doens et noranta et set. Sig ✕ num de mi en Bernat Seguí, qui aquestes coses signe et fern et atorg. Testimonis sou.... pregats Jacme de Muntmaior et Ber-thomeu çes Fabregues ✕ Senyal de Andreu notari public de Murcia qui aquesta carta escriui et adoli.... et ab dia et ab any damunt dits.»

XXXIII

Remembrança de crèdits, de mitjans del segle XIIIe; pergamins sense data de l'Arxiu de la Seu de Barcelona.

La copia va en la secció de transcripcions dels facsímils, en darrer lloc de la làmina XIII.

Devem advertir, per justificar la data aproximada que senyalen a aquest document, que la otorgant, la dòna Bondia Farnera (probable-ment muller d'un anomenat Farner) l'havem trobada en altres escrip-res amb data de la primera meitat de la XIII^a centuria; i, ademés, la lletra d'aquest pergami correspon perfectament al dit temps. En nones de març 1241, el *campesor* Maimó fa regoneixement de deute de 88 sous a Bondia Farnera.

XXXIV

Remembrança de rendes, de mitjans del segle XIIIe; pergamins sense data de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«R. sia a uos na berga des sola de les exides que prenets a rubi: Primerament den balasc .III. qrt. (quarteres?) de ciuada miyt ordi mit espelta et .II. qr. dagrer tots ayns falits ab adrets dor. Item miga puyera despelta den Bg. messenger de sens. Item .III. qrtas. despelta den Miquel sa ruuira de sens. Item en P. de menait miga puyera dordi dagrer uns ayns ab atras. Item .I. qr. despelta den Meyyans de cens. Item .I. qr. despelta den R. Guifre de sens. Item .I. qr. despelta de sens entre ue Bg. de Materz en. R.... Item .I. qr. despelta den f. suyer de sens et .I. qrt. dordi dagrer. Item .I. qr. despelta et miga de na libra de sens. Item .I. qr. et miga despelta de na M.^a durana de sens. Item .I. qr. mit ordi. mit espelta enfre en Jornet en Bn. sarruuira de sens. Item .I. qr. et mit den ardenc despelta de sens. Item .III. quar-tans de na puyola mit ordi mit espelta de sens.... Item den buschet .II. qr. de glan de sens.... Item den P. des camb .VI. qr. de blat de sens ab agrer. Item den P. sanogera he den P. sabater per aquela honor

de ualozela miga puyera de blat dagrer.... Item del blat del deume en fre tots blats .XIII. qr. Suma que fan del blat .XLII. qr. he VIII. quartans et mit.

Item .I. perna menedia he .II. clascanes meyns lo quart dana. Item den lo buschet .I^a. perna menedia. Item entre totes les pernes que leuen .XX. sol.... Item enfre en Cardona en lorens sescorts .II. sol. et mit per .I. molto. Item que laglan den lo buschet que la pream .II. ss. tots anys Item enfre cols et porres VI. diners. Item .VI. diners de la fruyta quis uen a cuses beses. Item en fre joues he batudes .X. pareys et mit. he auem asmat que ualen VI. ss. Item den P. des camb .I. parey de capons. Item den balasc .I. parey de capons he .I. de galines.... Item de ualdonzela per aquela honor que te en P. sabater sa quarta part du capo. Suma en fre los capons et les galines que leuen XII. ss. et III. maales. Item .IX. formatges qui ualen XIII. et maala he .I. diner ous. Item en fre los porcel els ayels els pols et canem et li .III. ss. Item V. somnades de uenema les quals leuen .XVIII. ss. et tchern sou.»

XXXV

Remembrances de rendes, despeses i pensions, de mitjans del segle XIIIe; pergamins sense data de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«R. que fas yo en R. Salra a uos madona na Sibilia de Caneles que feu: Primerament unes causes en R. Item una camisa et unes barges al seyor en B. la camisa et les barges et els cuses .XII. diners. Item fem an Saurineta .I. cota prestey entre corda et cordo et trena et veta entorn peus et seda .XVII. diners. Item preste a sulini quin falia .V. diners. Item .II. sous et mig de la cota de na Saurineta. Item preste a la cota de la nina poca enfre seda groga et corda et ueta entorn peus .V. diners et .XI. diners de custures. Item preste a la uostra cota en fer cordo et ueta entorn peus et seda .X. diners. Item custures de la cota uostra .II. solidos. Item del brial den R. XII. diners. Suma quem deuetz.... prec uos madona quels me trainetatz si uostre pler es per so con yols e gran mester per so con lo custurer qui a cusit es malaut et si res uos plau madona manatzme; trametuos madona les magranes et els canons» (1).

«R. primerament safra de nesteneg. Item naorta; item R. de Moled sa muier den B. gerard; item na B. desplag; item en Jacme sun frare; item sa mare den B. Ricard; item sug fil den B. Isarn; item la muier

(1) La lletra d'aquest curiós document és indubtablement de mitjans del XIIIe segle. Donya Sibilia de Caneles o Canyelles a qui se tramet aquesta factura o compte de despeses fetes per un sastre o *modisto* d'aquell temps, figura en altres documents de la mateixa centuria al propi Arxiu de la Catedral. Aquest document és un compte enviat per lletra.

den Jacme corredor; item safra; item na ranuna merceca; item ner mesen de micio; Item en Benaula; item na C. dengles; item lu clerge de Bestrecag; item na brunisen fustera; item na loreta; item sun marit; item nastruga de muntnegre; item en R. estrader de uilaubig; item sun auncle den C. de sabuera; item sun cugat de na loreta.....; item nermesen sor de nagesen flaquera; item na moscurda des mercadaj; item sug nabud descapelag.....; Item na cudlerera qui esta as carer rusiol.»

«R. que fa Bn. de pertegas de la honor del cens den R. Sanougera de sen Michel: Primerament ne fas yo .XII. sol. et .III. diners. Item P. F. de Vilanova .II. sol. et .V. diners. et per los orts qui foren de na Marchesa .II. sol. et .VI. diners. Item na G. roga .III. sol. En Mas. VI. sol. et .II. diners. Primerament del cens de nadal en Mas .XV. dines et maala. Item nandreu .XVIII. dines et maala..... Suma .VI. sol. et .V. diners.» Tenim documents d'en Ramón de Noguera, a Palautordera en 1245 i a Sant Celoni, en 1284.

«In festo Sancte Crucis madii; Primo den Bg. arbosset .III. morabatins; item den C. loreta speciayre LX. sous; item den Maestre G. de martorel .III. morabatins; item en Jacme corder el carrer de na Canuda .II. morabatins; item de na Douza de meerata a la pescateria per les cases dauant lo portxe V. morabatins; item Bromeu de roure cotoner a la cocorela .I. morabati a Sancta Creu et altre a nadal.»

«Sent P. et Sent Feliu: Primerament en Pont qui esta a la Cocorela .I. morabati. Item Bertran dauela .XV. dines. Item P. F. prop l'espital den Colom mig morabati. Item P. fuster qui esta a la plaça del oli .XV. morabatins. Item los hereus den G. de Maçanet ibidem V. morabatins. Item B. Despuysols qui esta a Sanauga X. sol.

In festo Sancte Marie augusti: Primerament los hereus den Roqueta a ses cases qui foren den G. Durfort .X. morabatins. Item al forn qui fo den B. Durfort en Domingo de la torra .III. morabatins. Item la muyler qui fo den P. Sanç .XV. sol. menys .III. maeles. Item les cases qui foren den Suyer .X. sol. Item les cases qui foren den Sadurni .II. morabatins. Item Matheu Botela .X. sol. Item el carrer den P. Oliuer quondam, en Jacme corder .I. morabati. Item en Mascort .I. morabati. Item los hereus de na Bochera .II. morabatins. Item en Cardadeu .II. morabatins Item en Jacme Roure per les cases dauant lo portxe .X. morabatins. Item en Badía de Sarria .XXII. sol.»

XXXVI

Remembrances i lletres de la segona meitat del segle XIIIe; pergamins sense data de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Den G. Durfort del seu censal del alberc: Primerament la torre ab los obradors et ab les taules que te na Nouela que fa de sens XXII.

morabatins. Item lebrader que te en Rossel escriua de que fa en Siyar .I. morabati. Item en Berenguer Reyol sabater .X. morabatins. Item en Berenguer correedor X. morabatins. Item en G. sabater VII. morabatins. Item en Roqueta iixidor IX. morabatins. Item en Reyol candelor III. morabatins. Aquest censal hix en lo carrer nou et el carrer de la horta qui na als mercaders. Item de la altra partida del carrer en Munseyo .XII. morabatins e hix el carrer de la peliceria et el carrer nou. Item en P. correedor .V. morabatins e hix el carrer de la peliceria e sots la archada. Item en Berthomeu Sa serra cotoner .II. morabatins e hix el carrer nou. Item P. ligador .V. morabatins e hix el carrer nou.»

«R. sie al seyor en B. heromir de part den B. Andreu que dema an G. ospital lo deute axi com en les cartes se conte saluant zo que nespital li mostrara per albara .V. solidos et .XI. diners quen reebi en B. nogera y altre uolen prenge en compte que axi es pura ueritat. Item li deman .XXV. solidos quen son jutjats per loficial per la primera contumacia. Item per la segona contumacia .XII. sous que ac lo jutje ab les actes. Item deman al damunt dit nespital .LXX. solidos a Sent J.»

En 1292, Bernat Oromir surt com a testimoni en un contracte; i en 1296, Berenguer Oromir, ciutadà de Barcelona, regoneix deure una cantitat a Moisès Cap.

«Com jo J. de Casasaya fas respost a uos seyer pereres tenen lo loc del seior bisbe que fit dauant la dita.... portan les vostres letres les quals deien que .XV. dies ans de cinquagesma la dita M.^a los dauant vostra la qual cosa ella no uole uenir que enans dix que be podia morir uelada que ya qella fembra fos no i uendria que benent na con lan forcauen e que nom cheria de so que yo sames....»

XXXVII

Llista de deixes fetes en el testament de la viuda d'en G. Lobet; segona meitat del segle XIIIe; pergamins sense data de l'Arxiu de la Seu de Barcelona:

«Primerament lexa na G.^a muyler qui fo sa enrrera den G. Lobet en son testament .I. pareyll de lansols de li de V. palms nous et acabats an P. Sespluga. Item lexa an Bn. Ricart frare seu .I. pareyll de lansols de cayem de V. palms nous et .I.^a uanoua blancha e noua la menor so es a ssaber la uanoua de les uanoues que ela auia. Item lexa a na Berenguerona que ab ela estaua et que fo fila den Bn. de Rosars saenrrera .I. brisal de seda et altre briall blanch et daes cunises ab maneges de tela. Item .I. cobertor de color grogue et vermela. Item lexa a na Giamona Despla muyler qui fo den G. des prat .I. tot de drap morat. Item lexa a Nalicsen muyler den Guerau de Gualech .I.^a gonela de drap vermeyll la qual vestia tot la dita defuncta.

Item lexa a na Guiamona qui ab ela estava fila den P. des mas les calsses et les sabates sues et .I.^a sauena de li et .I.^a camisa et .I. cot de drap blau de exelo ab pel negre de cumils. Item lexa a na Guiamona fila den R. de Verdera qui ab ela estaua .I. atahut noua de noyer ab peus et .I. pareyll de l'ansols de estopa estrets et cobertor blau et .IIII. sous que li deuia na Bonanada ses vayls et per los quals tenia penyora .I. cobertor blau. Per estes atorga la dita defuncta en son testament que lo lit en lo qual la dita Guiamona jeya et els draps et la capa et les vestedures de les quals clausa son de la dita Guiamona. Item lexa a maestre Bn. de prunes .IIII. canes de drap de li prim et nou.»

XXXVIII

Lletra de GERALDA de Vilamur, viuda d'en Ramón de Bellera al rei Jaume II; cartes reials sense data de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. — Es, probablement, de l'any 1300:

«Al molt alt senyor en Jacme per la gracia de Deu Rey Darago et de Valencia et de Cerdanya et de Corcega et Comte de Barchilona &. De mi Na GERALDA muler za ab enriere del noble en R. de Belera, saluts ab besament de mans et de peus: coman mi senyor en la uostra gracia; ja senyor sabets que io algunes vegades so estada denant uos mostrant lo tort que io senyor prenh de lexouar et de lespolii meu. Cert es senyor quel dit Noble marit meu mobliga lo Castel de ça Rocha de Bellera et de Senta Coloma et les vilas a aquels pertanyens per rao del dit exouar et espoli, e els homens dels dits lochs feren omenatge en loch de Nos al Noble en R. de Vilamur fratre meu zaenriere. E ara senyor con los dits homens sien moltes vegades estats requests et amonestats per mi et per procuradors meus que per lomenatge que feyt mauien quem deliussen los dits Castels et les rendes et atenesen a mi segons les couinençes feytes sobrel dit feyt ab cartes publiques, les quals coses los dits homens no an uolgut atendre en tot ni en partida. Encara senyor con los dits homens sien estats requests per uos ab Carta uostra que obseruassen les couinençes per els a mi feytes et lomenatge, ho si raons auien per que fer nos degués, que compereguessen dintre certs dies denant lo veguer de Palars, la qual Carta Senyor lo presentada als dits homens ab cartes publiques, les quals uos mostrara lo procurador que io Senyor tremet a uos et lo dits homens no son ateses a mi ni an obseruada uostra letra en nulla re, ni compereguts denant lo dit veguer. E axi senyor, los dits homens an trencat lomenatge et jes couinençes que feyt auien a mi; per que senyor, uos clam merce que uos no uulats que per defaliment de justicia io prena tant gran tort en uostra terra, maiorment senyor com io so dona viuda et so en guarda et en defeniment nostre especial et so uostra perenta et e feyt tots temps la uostra uoluntat de mon poder mils que en G. de Belera quim soffer los dits homens axi con a bares meus e fa tot dia a uos senyor

et a nostres officials tot enuyg que pot. Per que Senyor, sie la uostra merce que trametats vna carta de manament al veguer de Palars et de Leyda et als altres officials nostres que destrenguen los dits homens a observar les dites coninences et homenatge. E per ço, Senyor, com los dits veguers ni officials nostres no han poder de destrenyer los dits homens mentre que son en la terra den G. de Belera, sie la uostra merce senyor, quels dits officials los maiuden a pendre dintre la terra uostra si dels dits homens axi com a bates meus que ni mon procurador hi podem trobar, pus que els son tan rebelles als vostres manaments et a mi axi com a bates meus. E axi Senyor, clam vos merce axi com a dona viuda, que vos uulats fer aquest manament a vostres officials que en altre manera no poria auer mon dret dels dits homens. E sirie senyor, gran desonor uostra et dan meu si en colpa de vos senyor, io perdia mon dret. E coman me Senyor en uostra gracia et Deus vos don bona vida. E creet Senyor, lo portador de les presents de ço queus dira de paraula de part de mi.

XXXIX

Lletra del Vescomte de Cardona a Guillema de Montcada; 22 de juliol de 1300. Cartes reials de l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«A la molt nobla e molt honrada madona na Guillema muyler za enrere del noble senyor Infant en P. de bona memoria, dona de Montcada et de Castellviyll: De nos en R. Folch per la gracia de Deu vezcomte de Cardona e procurador del Senyor Rey en Cathalunya, Saluts ab honor. Vim madona letres vostres en les quals entre les altres coses ere contengut que con lo noble en Bernat Amat de Cardona fratre nostre agues donat don (*dany?*) et feyt mall a vos et a la terra vostra segons que vos deyt En Bernat de Senteyles procurador vostre puja en Osona per vsa de vostre dret et que con fos aqui segons que vos afermats, lo dit noble en Bernat Amat ab companya entra a Vich et que ab conselly et ab ajuda del bisbe et dels canonges de Vich esuhay la perdita vostra de Vich et dona aqui molts dons (*dany?*) ab gins et en altra manera per quens requeriets axi com a procurador del Senyor Rey que nos feesem manament al dit noble en B. Amat que isques del dit loch de Vich et que cessas de donar don a vos et a la terra vostra et que deffenessem vos els bens vostres et quels dits dons feessem a vos restituyr. Esters vos fem saber que fo denunciat a nos e devant nos proposat de part del honrat bisbe y del Capitoll damunt dits que dit en Bernat de Centeyles ab gran companya de caualers et de servents anas a Vich per fer et donar don e mall al dit bisbe... som requests per ells que com lo dit bisbe agues fermat dret en poder del Senyor Rey el dit Senyor Rey agues manat a nos per carta sua que defenessem el e los bens de la Esgleya de Vich contra vos ne els no lexassem agreujar, que nos lo dit bisbe el capitol el bens de la Esgleya de Vich e lurs valedors deffenessem e nos auem entes quel dit noble en

B. Amat vench aquí per defendre lo bisbe els bens de la dita Esgleya de vos et del dit en B. de Centeyles et del altres oficials vostres et azo apar que sic contrari a azo que en les dites letres vostres es contengut, a les quals coses en les vostres letres contengudes per la tenor de les presens responem que sil dit noble en B. Amat ha donat don ne mal a vos ne a la vostra terra contra dret et justicia quens es greu et som apareyllats que en aqueles coses fassam ço que dret et raho sia. E proferim vos ab testimoni de la present letra que nos farem estar lo dit bisbe e son Capitoll et sos valedors a dret et a raho de tota demanda que haiats contra els, e si vos volets pendre dret del bisbe et en semblant manera assegurar en poder de nos axi com a procurador del Senyor Rey que estiats a dret et a raho al bisbe..... nos farem cessar que per lo bisbe ne per sos valedors no sera fet mall ne dat don a vos ne a la terra vostra et enantarem sobrell dit feyt axi com deïam. En altra manera si vos azo fer ne pendre no voliets auríem a defendre lo bisbe, el Capitoll damont dits els beus de la dita Esgleya et lurs valedors de vos et de vostres valedors de semblantment sil dit bisbe et Capitoll azo fer ne pendre no volien, defendríem vos et vostres valedors..... E axi de part del Senyor Rey deym et manam a vos et de la nostra vos requerim que vos als dits bisbe ne al Capitoll..... mal ne don no fassats ne fer fassats, com nos siam apareyllats segons que dit es de fer estar aquels a dret et a raho a vos sobre totes demandes que vos dels aiats. En altra manera nos auríem a deffendre et deffendríem la part que aço complir et pendre volgues, contra la part que aço fer ne pendre ne complir no volgues, segons los manaments a nos feyts per lo Senyor Rey axi com damont es dit. Datum apud Castrum folitum XI. calendas augusti anno donñpi Millesimo Trescentesimo.»

XL

Lletra d'En Esquerrer a l'infant Jaume, primogènit del rei Jaume II, de 15 de setembre de 1300; Arxiu de la Corona d'Aragó:

«Sapia Senyor la vostra altea que som clauant la dona Na Guillelma de Montcada e ela fos fort mala e braua e dix que les couinenses li auia em trencades, e yo dix li en que e ela dix en aquels capitols quens auia presentat e yo responli que vos lio auíetz tot complit, en axi quel fet de Tamarit era ela en possessio, els homens li auien fet homenatge et ela auia ja estretz per si en lexa axi com a dona del loch los compradors de les rendes de la terssa de mayg si que no len romanien a pagar CL. solidos, e axi quant a aso vos seynor li auíetz complit. Item del fet de Berga yen nera fort ben guardat que con viu que yo no li podia liurar Berga engoan..... que yo li liuras Tegamanent volge auer carta de la que nos trencas a vos couinenssa si les rendes de Berga no auia ni prejudici no poyxs esser a vos senyor ni a mi per vos la cal carta Senyor yo e donada an le donet.....»

XLI

Lletra de Saurina de Besers al rei Jaume II; entre 1306-1309; cartes reials sense data de l'Arxiu de la Corona d'Aragó:

«Al molt alt e molt poderos seynor al seynor en Jayme per la gracia de Deu Rey Daragon, &c: yo na Saurina de Besers humil uostra molt desiran a besar los uestres peus e les mans, me coman en la uostra gracia. A la uostra molt alta seynoria fas saber Seynor, quels dihus apres sincagesma qui passat es, en Simon G. de Vilafrancha anaua a Alcala an Ponsset G. son nabot, e menaua ab si I. massip qui'estaua ab el e anaua apunnerat luy del e encontras ab I. mascip qui estaua ab'en Ponsset G., e aquel den Pons G. auia ja ferit e ahontat aquel den Simon G. e preseren se de noues e aquel den Simon G. fezri aquel qui ja lauia ahontat e donali ab l'aristol de lanssa e puys aquel den Pons G. nafra aquel den Simon G. ab I. dart per lo bras e passa li tot lo bras e apuntali el cors e aquest quis çenti ferit, donali ab la lanssa e nafral dun colp de que mori mantinent. El dit Simon no pot esser a temps que ho pertis ans fo lo mal feyt e desta mort fo encolpat en Simon G. e per ço car lo noble don Gombau Dentenssa procurador nostre, segons qe dien, es hom fort de son cor e fa fortz justicies e hom qui fa a tot hom temor de uenir en son poder. Lo dit Simon G. no uoleh uenir en son poder e uencsen a mi a Vilena, e si uos seynor fossetz el Regne ben uengra el mantinent a nos es mesera en uostre poder e en uostra merce, e comptam lo desastre qui es deuengut era e dix me per tot çert que el no meria mal en aquest feyt e que per amor de Deu que lin ajudas e per ualor de mi mesexa per zo car es mon parent, e yo respus li qe si mal hi meriam que nous en escriuria, mas que li daría uia e carera pus mon parent era que no poges pendre justicia ne moriria mala mors, mas pus desia que mal noy meria que cercas aquel mascip seu qui feyt ho auia, e axi que pus aquel poges trobar que el seria desencolpat del dit crim e que la dones que yo lin ajudaria en escriuria a uos e mantinent pertis dayssi e cerca lo e feu cercar lo mascip de moltes partz, e nol poch trobar en nègues partz e fo a Alacant e troba aqui ab lo clerge de Sent Nicholau dalacant qui ha I. ort en la orta prop lo mur de la vila e hay vna casa, e en la dita casa uenc lo dimecres apres Sincagesma aquel mascip axi nafrat per lo bras con desus uos he dit e demana a I. hom e a II. fembres qui estauen en lort, de qui era aquel ort e la casa, e dixeren li que den Bertolmeu clerge de Sent Nicholau e el dix lur els prega quel li fessen uenir que nafrat era malament e que uolia confessar, e els anaren hi e feren li venir lo dit clergue e can fo aqui lo mascip confessas e can se fo confessat el crida aquel hom e les fembres II. qui aqui eren, que fossen testimonis de zo que el diria deuant els al clerge e dix tot lo feit axi con yo desus uos he escrit, e dix al clerge que el lo soluia de part de si e li regeria de part de Deu

que si nuyt hom era encolpat de la dita mort del dit mascip qui auia nom en Roiron e el nera demanat que dixes que el ho auia feyt e no nuyt hom altre, e per zo car el era en peril de mort no uolia que nuyt hom ne fos carregat ne encolpat si no el, per tal que la sua arma non fos carega el capelan demanali con auia nom, e el dix li que auia nom P. de Çiges, e mantinent anassen, e puys non poch hom trobar neguna seyna de negunes partz, e axi trobatz estz seynals del dit hom en Simon G. torna a mi a Vilena e comptam tot lo feyt axi con ho auia trobat, e yo encara nol ne uulgi creure que axí fos, e en R. Durg ana a Agost e a Alacant e pregel que el parlas ab lo dit clerge e sabes la veritat del feyt si era axi, e en R. Durg parla ab lo dit clerge deuuant alscuns bons homens Dalacant e el clerge compta li e li dix tot lo feyt, axi con yo uos he escrit, e can en R. Durg fo uengut e mo hac comptat yo cresegi lo feyt que ueritat era, axi con en Simon G. mauia dit, e dixili pus sabia la ueritat e que mal no meria quem nen trametria en clamaria merce a la uostra seynoria e el çercant lo dit hom e yo uolent saber la ueritat del feyt, lo procurador ha dada sentencia de contumaci contra lo dit Simon G. per la sua absencia e hal condemnat en CC. morabatins dor e en mort, e sapiatz seynor per tot çert e per la bona fe e per la bona leyaltat que yous tinch, qel feyt es axi ueritat con yo uos he escrit e si no lansabes enans yo nous en pregaria neus en soplicara. Per que seynor, uos soplic e besan los uostres peus uos clam merçe que per gracia e per amor de mi e car es mont parent e hom meu e car no mer mal que uos li deuiatz perdonar la contumacia el fesent dret als clamans, e sapiatz seynor, que en la dita contumacia casech e encorrech el per zo car yoli dixi que sercas aqel per saber la ueritat, per que es mester que yo lin ajud ab uos recaptar gracia e merçe e soplich uos seynor humilment que yo esta gracia pusca ara trobar ab uos e esta merçe daquest feyt, per zo car yo ho pendre en don e en gracia especial daquel ben e daquela merçe que yo esper de uos ab moltz daltres bens e honors quem faretz uos uiuent si a Deu plau per moltz ayns en bona uida e zo que sia uostra gracia e uostra merçe quem fassatz, placiaus seynor que ho fassatz breument per zo car no ha car I. mes despay a uendre sos bens e daquel ha ya passatz ben V. ho VI. dies, e per lo portador destes letres ayiam la uostra gracia. Nostre seynor Deus uos don bona uida e larga per moltz ayns a plaser e a seruiy del e a honor de uos e de totz uostres amics. Scrita dissapte V. dies anatz del mes dagost. Encara uos soplic seynor que sia uostra gracia e uostra merce que si la gracia de la contumacia fetz, que fassatz manament al procurador quels bens del dit Simon G. sien desemperatz e que si el auia a pladeyiar ne era demanat daquest feyt per los amics ne per altres que fos pres son dret el donan fiançes couinens e que el no fos retengut en persona per tal que el posques percasar sos testimonis e estes coses que yous he fetes saber e totes altres coses qui ualer li pusquen en son dret que mils ho percasara el que si era pres ne no faria nuyt hom altre.»

TRANSCRIPCIÓ DELS FACSIMILS

LÀMINA I.

«In nomine domini ego Iozfredus presbiter custos de Sancta Maria Organianense vinditor sum uobis emptoribus nostris Conpan et Uilerix Per hanc scriptura uindicionis mee uindo uobis .I. trila et .I. Kannamare et fexa de terra et I. malolo qui aduenit ad Sancta Maria de Giltardo Altemir et est ipsum alaude in aprendicio de Sancto Victoris in loco que dicitur ad ualle figulense et est ipsa trilla ad ipso guncher et afrontat de .I. parte in uinea de Mir et de alia parte in ipsa uia et de .III. in uinea de nos emptores et ipse Kannamar qui est ariato afrontat de .I. parte in Kannamar de Goltredo et de alia in chanamar de ginara et de .III. in terra de Ansolfo et ipsa fexa de terra qui est ad ipsa nocilola afrontat de .I. parte de nos emptores et de alia in terra de Sancti Victoris et de .III. in terra de Selua. Et ipso malol qui est ad ipso guncher afrontat de .I. parte in trilla de Nos emptore et de alia in chanamar de mir et de .III. in ipsa uia que uocat terror. Quantum istas afrontationes includunt sic uindo uobis ipsum alaudem quod superius resonat quales nocces ibi abet sancta maria ab integrum in precio solidos .III. et de anno in anno donare faciat media libra de cera aut ipso ualente et est manifestum. Si quis libet homo qui ista carta uindicionis uenerit pro inrumpendum non hoc ualeat uindicare set componat uobis in duplo et in antea ista karta firma sit omni tempore. Facta est ista karta uindicionis Kalendas Marcii anno XIII. regnante aianricho rege. Signum Iozfredus sacer qui ista karta rogau scribere et testes firmare. Signum Albertinus leuita se. Signum Compan. Signum Arnald. Signum Iozbert. Signum Adalbertus presbiter rogatus scripsit cum ipsas literas superpositas et sub die et anno quod supra».

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras de Barcelona*, volum VI, plana 353, i el facsimil en volum VII, plana 165.

LÀMINA II.

«Juro ego Bernardus guillemi filius qui sum Ermesendis femina qui uobis Guillelmo reimundi et arberto fratribus quia de ista hora in antea fidelis ero uobis de uestra uita et de uestris membris qui in uestro corpore se tenent et adiutor ero uobis de uestro onore quem modo abetis uel in antea adquisieritis cum meo consilio qui laus tolent o us sen tolen contra cunctos omnes uel feminas et si de les osts qe uos en qouengudes in ipsa conueniencia o de la ualencia de uostra onor ren uos en passaua o uos en frania enfre quaranta dies qe uos men comonreds

per uos o per uostres missadges que ous o rederga per fed sen uostrengan. Sicut superius scriptum est si uos o teure e uos o atendre per fidem sine engan.»

(Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 105).

«Juro ego Guillem pone fil de bonuadonna femina a ti bertran fil de guila femina che eu de ista ora in antea fideis te serei sen frau e mal engien e ses neguna deceptio chon om deu esser a son senior chui manibus se comanda.

Juro ego Guillem pone fil de bonadonna femina a ti bertran fil de guila femina che de ista ora in antea not prendrei ni not recerei ni not oucidrei ni not tolrei ta uita ne ta membra qui a ton corps se tenet. Ni de uchelas alods et de la onor que odie abes ne che enant ab meu consel acaptaras no lat tolrei ni no ten tolrei e si es om o femina chi lat tola ni ten tola aitori ten serei per dreu fez sen engan. E totes celes ueds che men comenras per ti o per tos missaticos comoniment no men deuedarei e del aitori not engannarei. Sicut superius es escrit si to tenrei e si to atendre per dreu fez sen engan.»

(Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 105).

LÁMINA III.

«Hic est breve testamenti quod fecit iaucifre in suam memoriam de ipsum suum auere: in primis ad raimun et ad uenrrel quarterada .I. de uinea et tonna .I. cum cubo .I. et ad petro et ad gerberga alia quarterada qui est prope ipsa uinea de guillelmi bernard et cubels .II. cum barril .I. et ad sancti iuliani denariis .XII. ad uiuas presbiter oua .I. ad sancta margarita denariis .VI. et ad sancti nicolai similiter et ad sancti Saluatoris denariis .VI. et de ipsum meum directum de ipsos meos porcos et de duas ouas exient ipsos denariis et si remanet ad ipsa mea sepultura et ad raimundi exada .I. cum destal ut teneat mulier mea in uita sua sine blandimentu de nullum hominem et ipsa mea tercia parte de meo sementer de pane et uino pro anima mea. Actum est hoc Kalendas mai anno XXXVII° Regni regis philippi. Signum iaucifredi ego qui istum testamentum ante me scribere iussi firmaui firmarique rogavi. Signum iohanni et ipsa mea mulier cum filiis meis in baiulia de Iohanni iacibert. Viuas presbiter qui hoc scripsit die et anno quod supra.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 106, i el facsimil plana 231.

LÀMINA IV.

«Hec est conueniencia quod facit artall cum roger bernard in mont cortes delante artall suo filio et conuenit li artall che li plegat lo termen de castilgon cum ipso comite et si non lo pod guarir per directo quod ille lo li emende et roger bernard conuenit li seruicio de illo castellano de castilgon et de illos homines qua lo castello ab erat establid de die lunis usque ad die mercoris ad uestre infra palgars et roger bernard donat len .I. alsparg et una mula per XL^a uncias che manleua de berenger bernard per co che ac si llo faca et reddet li la conamina de salass et si la condamina uoluit tenere artall faciat lende emena ad laudamento de illos homines de salass aut reddat illi ipso precio quod suo patre li dona. Et fuerunt ibi Mir girbert et mir roger et berenger bernard. Signum Artallo hislonza comitesa.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 106.

LÀMINA V.

«Anno .VII. regnante leubenico rege .XI.º kalendas Madii sic fuit facta conueniencia inter berenger arnal et coniux sua domna adaleiz et sancia suo genero Mir guitard et coniux sua ermessen que ueniunt in concordia ab berenger arnal et donna adaleiz que lexe et defenex ipso alaud de linars et ipsos alaude de figols cum suis pertinenciis ad sancia et mir guitard et coniux sua ermessen et ad sua posterita. Et Sancia et Mir guitard et ermessen lexen et defenexen ipsos alaude de ortes cum suis pertinenciis ad berenger arnal et ad coniux sua adaleiz per fidem sine ingenio in uita illorum. Et de post obitu de brenger arnal et de adaleiz suos infantes guarir no so podien ab conueniencia de bernard iozpert o ab acapte o ab auer donant que remaneat ad Sancia et ad ermessen et ad suos. Et ipsa parrochia de sancti iusti ipsa parte de Sancia que la li agud berenger arnal a rancuras suos directos. Et la ola aguarida habeat Sancia et ermessen tercia parte et berenger arnal ipsas duas partes in uita sua et de post obitum suum uadit quomodo de ipsos alaude de orts suprascribuntur. Et dedit berenger arnal et adalez a sancia et ad Mir guitard et ermessen solidos .C. in rem ualentem. Et conuenit berenger arnal et adaleiz ad sancia et mir guitard et ermessen que li ajudara suos directos a retenir per fide sine ingenio. Et Sancia et mir guitard similiter faciat ad berenger arnal quomodo suprascribuntur. Et ista conueniencia fuit facta in presencia de Arnal Salla et bernard ramon et bernard giribert et guillem mir et guillem iozpert et aliorum bonorum hominum qui ibi erant.»

Publicat el text en la *Revue Hispanique*, de París, volum 19, en mon treball *Documents en langue catalane, haute vallée du Segre XIe*

XIIe siècle (any 1908); i el facsimil en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 235.

LÀMINA VI.

«Hec est carta et rememoracio de hoc quod habet de exitibus et redditibus illa mansione templi in comitatu cerdania de illam honorem domini regis. Habemus in uilla Lluia .CC. truitas .C. salatas et .C. frescas e .XI. mugs de blad de quart de reg e modios .III. de taernes et iun dictos .XI. mugs sunt infra fro. et se. et ordi de questa .X. solidos de pores e de pernes .VIII. solidos .III. moltons e tres maienes de mercad de pug cerdan sicut melius se potuerit uendere nostro directo. De uilla Uolgera .II. mugs e nig inter totz blad e de qestas .V. solidos e inidia perna e .I. quart de molto sicut putamus. De ualle qerol .XX. truitas e .X. solidos de qesta de carn .II. solidos de blad quantum inde exierit. De uilla Ixs de terz quod rex emid quantum nobis exit per razo de condemins .V. solidos de sagionia dixs que tenet Ramon de cereia sicut illa tenet .VII. quartas dordi e de ciuada .I. mug. Item se. et t. e LX. oua et caseos sicut exeunt. De bailia Pere de boluir .XI. quart. .II. solidos de pores .I. molto maiene un an una perna alium unes juntas de molto. De uindemia de Nauas quart quanta nobis pertinet. De uilla Guils de exitis hoc quod nobis euenit..... De honor Ramon de castelbo que suo alod est en Vrg et in Meranges et in Montcia et in log habemus dezme de franqez et de sua hera durg. In maranges .I. mug de blad .XII. diners in Vrg..... A merengs .III. solidos de tolsans de aliis exitibus quantum nobis pertinet. De mansum docegia .III. mugs entre fe e ciuada et una perna et unes juntas de molto e duas gallines e duas fogazas.....El dezme del mas de Vig de blad e de carn. Del mas del sarleuins .I. quartal de blat. De la borda de Guillem Rog la dezme del blad e de la carn. Del mas den Ponz Balester docegia .III. quartals de blad e .II. solidos e una alberga de duos homines e duas bestias. De casas que pere de foils tenet .III. solidos. A salagosa del mas qe fo de pere de sirag lo terz de tota sua laboracione et .I. porc mereesc. Del mas de pere duella .I. quartal et ad obitum eius et sue uxoris si filium non habuerint de legali coniugio medietas de omne mobile, si uero habuerit filium tercia partem..... e de salç .XII. diners. A la terre de cherald del mas iohan texidor .II. mugs de fe e I. dordi. Del mas de ferrer .II. quartans de ciuada e .II. de fe e deformat e .XXV. truitas et denarios quantos nobis pertinet et hoc totum de exitibus regi. Del mas dels tasqors que..... medietatem laboracionem cum medietatem sementem quod ibi ponamus et sino lo terz del blat et de la laboracione de tauerna .V. mugs de blat com unum quod ibi ponamus et .II.^{as} quarteras de ciuada per alberga et manducatores que... uoluerint et tantos denarios quantos persoluebant ad alios seniores et tanta carne. De la borda de boluir lo terz de laboracione et .I. quarta

de ciuada et .I. quart de molto e .II. fogazas e .II. sestadas de ui....
 delme de berenger de saga .I. mug de i. et .I. dordi et una alberga de
 dos homines e duas bestias. ad al. mauso Ramon bonnel .III. quar-
 teras dordi. A paiarols de saltegal .I. mug de segal. Al mas de la canal
 quantum nobis pertinet. Del mas destolg .I. quartal de fe. De la borda
 de ferreras terciam partem de laboracione et medietatem uini et .III.
 modios de blad de tauerna .I. sester de t. et .I. dordi et .I. de ciuada
 de brazage et uno p.... et .I. pol et .I. agnel et usaticos quantos facie-
 bat a seniore.»

Publicat el text en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 163, i el facsimil plana 169.

LÀMINA VII.

«Hec est memoria de querimonias que facit la meso del temple et
 Magister ceterisque fratribus barbera et aliis fratres de Arnall de
 guardia et de suos homines et de suos seniores. In primis fecimus cla-
 mor de Arnall de guardia de .LXXXIIII. morabatins quod degre
 auer pagads a la meso e non a negu pagad. Et arnall Pere achapta bar-
 bera a feuz del comte el comte leuan sa dominicatura ad una part. Et
 Arnall Pere leuan la sua dominicatura ad alia part. Et totas alias terras
 remanserunt per medietatem inter Arnall Pere e comte e les exides
 e in istes terres chominals abeant factas los chaulles grans domini-
 caturas en qe la meso demanda la medietate. E exament demanda
 la meso la medietate de les descimes e dels establiments e de les
 justicies e de totas alias chausas que cauallesprehendunt per zo quan
 comte so i reteng quan dona barbera. E Arnall de guardia fa a la meso
 en barbera moltes males persones e moltes males noueletats. Los cha-
 mins e les charreres pupliches fa trencar e clodir e laborar e getales
 supra lo domenge de la meso a forza de la meso. E en les agües fa
 molins e bastiments en cels logs chominals que la meso non ha res quod
 illa prendunt totum hoc qui inde....»

Publicat el text complert en *Boletín de la Academia de Buenas Le-
 tras*, volum VII, plana 166, i el facsimil fragmentari, plana 173.

LÀMINA VIII.

«Cosa sabida es que Petrus de lobeira can enpara iusticia de lerida
 seuana et dis que aizo fazia per amor de deu e per saluament de sanima
 e seria fidels a tot lo pobol de lerida et dñs et de vn an enza sabem que
 lamor de deu e aquel saluament fo aitals qual podez ausir. Esters zo
 dabans que auia fait. E sabem et es uers que P. de orso e R. de Miranet
 foren pres a equela torre den Mir den Ramon ramon. per rauberries e
 per males faites. e per ladronices que hauia fait. et foron mes en poder
 de Petro de lobeira et el non uolc far iusticia et enuia los en. et pres de

Petro de orso .VIII. morabatins qui esgarta .I. clericum et de aïlo no sabem cant.

En auant fo pres tomeu e altres homes algoira et donâus rex manda soluer tomeu et Petrus de lobeira feli iurar que li des .III. morabatins quan al res non poc auer.

Pois can lo rei muda bailes in lerida et gitauit jafia totaüa desmantenc los bailes e fo auols a els en totes causes e contrarios per que lo senor rei perdet gran partida de sos dretz. e pot esser mostrat per quels bailes et per los homes de la vila qui louïren.

En avant uenc bernardus de ager et demandali lo terz de .CC. Morabatins.....»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 167 el text complert, i en plana 177 el facsimil fragmentari.

LÀMINA IX.

« Al onrat pare e seignor an .S. per la gracia de deu archebispe de teragona. De mi en B. de zaportela salut et amors. Vid les uostres letres quim dixerem que uos assignauets a mi dia lo primer diluns depus Sancta Maria dagost a teragona sobreil feit meu e de la dona na blancha. E io tramesuos missatge per labat de la portela, qem enuiassets escrits los clams qe na blanca faia de mi. Et els clams qe na blancha faia de mi dix qe era ma muïler e qe io la auia lexada e qe auia autre muïler presa. On io dig a uos eus faz saber qe io no uul entrar em pleit ab na blanca per aquela rado et atorg be qe lapris a muïler. E no lae lexada nee gens daultre muïler presa. Ne anc del meu no la gite ne lan manc exir ne moure. Et eli tremesses cartes e molts missatges qe ela sen uinges deues mi et el meu. Et ela anc fer no no uolg. E pus ela fer no no uolg per mi prec uos seïner qe lam fazats tornar et estar ab mi. E segons los clams qe ela a feïts de mi e segon lo respost qe ioi faz no coneg qe obs aia pleit entre mi ne ela ne qe de re aiam a pleideïar. E si uos seïner conexets qe azo bast a mi prec uos seïner qe nom fazats anar a teragona. Car io son de longa terra et es me gran enug e gran mal treït lanar de teragona. E can io no e leïos autres amïcs coman a uos et a la nostra leïaltat la mia rado. Pero si uos conexiëts qe io ni aia anar ho a tremetre mo procurador uos faz io saber qe a tot dia qe uos me fazats saber de Sancta Maria de setembre ad enant qe ioi sere e ma propria persona hoï tremetre mo procurador qï tenga mon loc e la mia rado. E per aquest portador destes letres per uos qem fazats saber nostrer dit e uostre respost. he si na blanca sen ue deues mi no coneg qe negun altre pleit aia obs entre mi ne ela. Et a aquel dia que uos me tremetretz uos faz io saber qeï sere e ma propria persona hoï tremetre mo procurador. E no minus creats les letres car no son segelades. car sapiats qe no auïem lo segel. E per zo les partesc per letres car no son segelades.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 171 el text, i plana 181 el facsimil complet.

LÁMINA X.

«Notum sit omnibus quod ego Ramona de solans et genere meo P. de centiga et uxor sua M. per nos et omnes nostros natos et nascituros proximos et successores damus uobis A. dares fratri predicti de Ramona de Solans la part que nos auem ni auer deuem en .III. oliuers et est la .I. oliuer a la coma de batipalmes. afronte ex .I. part in alodio de A. del torredet, de .II. A. de za uila, de .III. in nos donadors. Alia oliuer est a la coma de xebraderes achauz de la uia publica. Afronte de totes parts en nos donadors et aquel oliuer uos donam en cabal et els altres co que auer i deuem. Alia oliuer en lort de julia sobre la uia et aiczo es lolliuier corniliol. Afronte de totes parts en nos donadors et aixi qant aquestes efrontacions inclodunt si donams nos a uos czo que auem ni auer i deuem per alguna rao ab lurs sols et ab lurs raids et ab lurs rames et faciatis annuatim censsum .IIII. diners in festo sancti Michaelis septembris a nos donadors et aiczo fem nos donadors bonam et legalem guarentzam contra totes persones a uos et als uostres per secula cuncta de uita et morte ab achesi sens que fazcad, ego A. dares tingine per ben pagad per mi e pels meus natds et a nexer per part e per cretat e per frarescha de lalberg de Ramona de Solans et aquests oliuers son en lapendici de Sancti Martini de Solans. Hactum est hoc .II. kalendas januarii anno xrispti MCCXLI. Signum Ramona de Solans. Signum P. de Centiga. Signum M. uxori sue. Signum A. dares fratres predicti de Ramona de Solans qui hec iussimus scribere firmauimus firmarique rogauimus. Signum A. de torruela. Signum A. deztorredet. Signum P. guitart huius rei sunt testes. Signum P. de molins presbiter qui hec scripsit iussu G. capelani Darches.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII; el text en plana 182, i el facsimil en plana 239.

«Contenço fo entren Br. de talarn tinent log del prior dorganna e den Ramon dezcamp dezpujal dorganna. Ço es a saber la part den br. de talarn que era demanant a R. dezcamp per rao de leglesia dorganna. ço es a saber duna espalla de vaca la qual los canonges de Sancta M.^a dorganna deuen auer segons la costum de la terra. si tant e per auentura que alcuna bestia bouina mor per alcuna rao hel dit mas de R. dezcamp. la qual cosa fo contrestada per R. dezcamp qui dix que no ere tengut de donar aquela espalla per quen ere franch daquela cosa e que no auie uist ni oïd que aquel alberg lages donada e la qual cosa atorga plus que .VII. besties bouines auie mortes en aquel alberg pos helifo e que nonaue donad deguna per la qual cosa br. de talarn demane per si e per los sen ors de leglesia dorganna que aqueles .VII. espalles

sien a hel restituïdes així com dret o uol. E sobre açco amdues les parts renunciaren. Don io. Namigo cortit establí juege per en br. de talarí tenent log del prior uistes e oydes les raons e le enquestions e les allegacions de quiscuna part e del altra dig per dret sobre la sentència la qual ere donada per altre juege entre amdues les parts en aquest pleid quel dit R. prou bastantment en aquella dita franchea, la qual hel a confessada que an daquela espalla de la qual cosa deim que si hel prouar pod bastantment que sie absolt e si tant es que prouar no pod la dauant dita franchea deim per dret que sie tengut de dar al dit br. de talarí la dauant dita espalla e que sien esmenades aquestes .VII. espalles que al an confessads e deim.... les quals son feïtes per rao daquest pleid al dit en br. de talarí jurament. Actum est hoc .XI. kalendas.... anno domini M.^o CC.^o XL.º III.º

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII; el text i facsimil complet en planes 182 i 183.

LÀMINA XI.

«In dei nomine. Notum sit cunctis hominibus hominibus presentibus que futuris. Quod ego. G. assalid dono ad det cal espital e a madona sacta m.^a de sozsteras lo mas de bernad de ferer de bernui. per mi e pel mels e per la miaa posteritat grad senes forza per bona uolentad. Ego G. assalid dono lo mas de b. de ferer de bernui que faza a det e a l'espital e a sancta m.^a de sozsteras .III. quarters de molto e perna de porc. e VI. fogazas de pa e .I. sester de ciuada e .I. canada de ui e delme duna tera el terme de saore e no alres e que no li pogesen alre demanar ni pus enat pugar a b. de ferer ni uxor eius ni a filiis suis ni a posteritatem suam usque in perpetuum ac co do .G. assalid a l'espital ema de fratre .R. bertran Actum est hoc XI.º kalendas febroariis anno incarnationem domini M.^o CC.^o XL.º VII.º Signum G. assalid. nobis qui hanc cartam mandauimus scribere ex testibus que firmare. Signum R. de selri de las uilas. Signum....»

Publicat en *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 183 el facsimil, i plana 184 el text.

LÀMINA XII.

«A. pelicer. jurad demanad en totes les demandes Respos que oi dir et creu que fos uer quen R. de belloc assegura dret em poder del batle del senyor Reg et dels paers et de les corts et quels batles els paers manaren sots pena de D. morabatins que nul hom no mogues baralya en tarrega et oi dir et creu que fos uer quen P. caluet en R. calbet el lur bando cercaren guarnitz per la uila de nit et uengren a la casa den B. darents et combaterenla et nafrarenhi Andreu de belloc ab quarel et trobarens ab en Simon de belloc et encalzarenlo et ferenli

colps et trobarens ab B. de campredon et nafrarêlo. puix trobarens ab R. guerau et nafrarenlo et oi dir et creu que fos uer lencalz den Bertran donanos et den berenguer et den G. martí et oi dir et creu que uer fos que quan en P. caluet ab los seus ananen a lostatge a ceruera que nafraren .I. hom del calyadel et uiu et oi quen Granel. en Domingo portapa els fil den P. granel els fils den Corbela sen entraren en lalberc den .R. G. ab armes et tengren lo a fforza del dos dies o mes. en totes les altres demandes demanad respon que noy sabie res.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras de Barcelona*, volum VII, el text en plana 230, i el facsímil en plana 243.

«Notum sit cunctis. Quod ego A. de Romaneda dig e promet a uos fratre nadal et fratre G. dezuilar de la horde dels frares predicadors que refare tots los meus torts que aparexeran uerdaders per testimoniis o per cartes o per semblant de ueritat aytant com mon poder mi bast a coneguda del maioral dels frares predicadors de la set durgell o daquel qui el hi uolra posar e tremetre et del prior dorganna. Enquera dig e promet a uos dauant dits que negun temps no prestare a loguer ni a barata ni a degun altre guan per que la nua anima ne ualges meyns. Obligan mi a sancta ecclesia et modi capela parochial hon que laga e al senor Comte o aquel qui tenra son log que si degun temps aço contruena que aquel a qui prestare que mon retenim de loger ni cabal e que la ecclesia. el senor comte. hols altres dauandits agen de mi e de les mies coses aitan com aquel cabal sera. e que so parteschen per mig. per ço que puscha castigar et de mala uida partir elugar et en la fe de sancta ecclesia pusque axi com fel cristia habitar. les quals coses dauandictes. jur sobre sens quatre evangeliis que complire et atendre segons que mon poder bast et que uindre a dia que uos maioral dels frares predicadors ni uos prior dorganna. masignarets segons la nostra uolentad e a totes les coses dauandictes si men destornaua don plem poder a uos prior dorganna et a uos .G. de leyda e balle del senor comte o aquel qui tenra uostre log e que o facats complir de les mies coses mobiles et siens en qualque log que sien. Actum est hoc .V. kalendas augusti anno Domini M.º CC.º LXXº IIIº. Signum dicti A. de Romaneda qui hec laudo et firmo et rogo scribere testibusque firmari Signum A. dez ca gardia et Bartolomei dez soler de nargo et Petri dominici de salent et R. cercetol de fenoled. testium huius rei. Arnaldus presbiter de scoliua. Canonicus organia. et notario publicus scripsit et hec signum posuit.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII, plana 236 el text, i plana 247 el facsímil.

LÀMINA XIII.

«Suma que costen les garnatxes e les pels dels conils..... MCCC. XIX morabatins. altre aquests nia..... III. bales quels mercaders no demanen.

dels quals conils reeberen en berengario de finestres et en .G. despug.... CLXXXI. uestir dels quals agreu.... II. mille .D. XXIII. sous barchinonenses. dels quals leuan per rao de .XXX. uestirs qui no cren dels mercaders.... CCCCXX. sous et axi romanen qui uenen a la part dels mercaders II. mille CXIII. sous.

Empero tots los conils leuades les garnatxes son entesos en aquests uestirs.»

Publicat en *Boletín de la Academia de Buenas Letras*, volum VII; el fragment corresponent al facsimil en plana 244, i dit facsimil fragmentari en plana 249.

«R. que fas yo na Bondia farnera de so quem deu en Bernado Eimeric. Primerament me dou .X. solidos que li preste a despesa. Item preste a la dona .XXII. sous la primera uegada quel senyor ana a Monpesler. Item daquelo que romas de la paga del mil .VIII. solidos meins .III. diners. Item presteli .VIII. sous sobre .I. anel on uos compre I.^a mas mudina. Item sobre lancelet del senyor .II. solidos. Item preste a la dona den Bernado Eimeric VII. sous al li. Item presteli .XII. diners a obs de despesa. Item presteli .XXVII. solidos et de mig a obs de les uestedures de na Maria. Item presteli .IX. diners a la farina den Senmenat. Item .IIII. diners a obs de la leya. Item presteli .II. et maaya a mols que menja en Mayol. Item presteli .VIII. sous a la sela a reembre del senyor quen porta la seruenta. Item .II. sous a la dona lo dia quey sopa en Marimon. Item preste a la dona den Bernado Eimeric .IIII. sous et .IIII. diners al drap a tixer. Item .II. sous .I. diner la uespre de Sent Andreu. Item .V. diners a .II. dotzenes de sorels.

Suma que munta so quem deu en Bernado Eimeric .V. lliures et .III. sous et .IIII. et maaya.

Item presteli .XL. sous a son fil a guarir. Item .XX. sous a .I. esparuer.

Suma maior quem dou per tot .VIII. lliures et .III. sous et .IIII et maaya.»

Inèdit; pertany a l'Arxiu de la Seu de Barcelona.

HOMILIES DE QUARESMA

SEGONS LO MANUSCRIT D'ORGANYA

«Per zo dix sapi salamo. Vanitas uanitancium et omnia uanitas (1)... set caritas nuncam excidit (2). Totes les coses del segle son uanitats e caden e tornen enient mas carita iames no cadra e cels qí la segieran ia unqua nos faliran. E per zo si sins uolem gardar de perdicio e de uanitat obs auem a saber qe es caritat. Karitas est dileccio dei et proximi. caritat es propriament qe om am deu mas qe nula res. e tot cristia aixi com si elex fedelment. Aqesta es la mor de Deu e de tot xristia. per zo a nom caritat qar del es pus car qe nula res. Cel om a caritat en si. acui es pus car zo qe pus car li deu eser zo es deu el espirít dom qí ia sempre durara e totes altres coses temporals periran. E per aizo. S. per les coses peridors no uulams lo gog del durable paradís perdre. Ni per les uanitats del segle qui gian om a les penes..... *(segueixen algunes ratlles esborrades en la part dreta de la plana)*....»

Sapiatz S. [Senyor?] que zo apela o lasmosna caritat..... qar cel qí dona almosna asson proxme fa be et a Deu plader et amor e onranza e deus radrallsen bo gadardo perpetual a c. dobles et als bons et als mals del remedi dinfern e de la gloria de paradís. Sapiatz S. qe tot lo be qe om fa tu díx per bo cor e per penitencia de deu tot és caritat e lauament del anima. E per zo díx sent paul en lapistola que nulla obra non es bona ni perfecta senes caritat zo es cel qí a caritat no ret mal per mal e cels qí estan mal fa auenir. E encara aqel qí caritat no a enuega a nula re e no mou barala a nul om e no mou barales entre uns frares e altres, qí zoa noa ergul. Qí caritat a noqer aqels coses qe sues son, zo es qe no uol la uolluntad de la carn mas solament de

(1) *Ecclesiastes*, cap. I, vers. 2. El text exacte és: «Vanitas vanitatum et omnia vanitas».

(2) Sant Pau, 1.ª als Corintis, cap. XIII, vers. 8.

lanima. Zo es qe noa cor e mal a fer, mas en seget dretera e ueritat. Aqel om. S. qe te la persecucio del segle sapiatz qe noa perfeita caritat qar qe caritat noa paor for de deu. Et encara si dix sent paul en la..... (1)

Ex parte enim cognouimus et ex parte prophetamus (2). De la una part conoxem e de l'altra profetam, zo es qe conoxem aquest segle qe es nient, empero profitam lo regisme de deu lo qel es perfeita causa. E pero aqeles coses qe son del segle periran. *Cum essem paruulus loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogitabam ut paruulus* (3). Qan om es macip pensa aixi com macip e sab aixi com macip. Et empero qan es feit om lex aqeles coses qe son de macip. Moltes coses qe emacipea a feites esment, qar ia a om uergonia a dir zo que dezie qan ere macip. Aixi sera fora aquest segle uil en ues aqel qe es auenir. Donches frares cars aiam carita uera senes ira, senes auarea, senes urgul, senes mala cobeeza, per zo qe la caritat de deu sia esparidida els nostres cors Q. i. p. d. c. p.

DOMINICA IN LX.^a (4) *In illo tempore cum turba plurima conuenirent et de ciuitatibus properarent ad ihesum dixit per similitudinem. Exiit qe seminat seminare semen suum* (5). S. nostre S. dix aquesta paraula per semblant et el esposa per si elex. Aqel qui ne seminar la sua sement e dementre qe semenaua la una sement cadec prob de la uia e fo calzigad els ocells del cel mengaren aqela sement. Aquest seminador dix. n. s. qe son los maestres de sent eglesia..... (6). Los auzels del cel qe mengaren..... los diables qe tolen la paraula de deu..... e per males obres. *Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit quia non habebat humorem* (7). Aqela sement qe cadeg sobre la pedra fo seca per car noi auie humor demostra la paraula de deu qe cad el cor del om e uen diable e la tol del cor, per zo qar noa humor de caritat. *Et aliud cecidit inter spinas et simul exorte spine suffocauerunt illud* (8). Et aqela sement qe cadeg en les espines demostra la paraula de deu qe cad entrels auers dels rics omens daquest segle qar pensen de lurs riqueses e no segeixen la paraula de deu e amen les terrenals coses e meins preden les cestials. *Et aliud cecidit in teram bonam et ortum fecit fructum centupulum* (9). Aixi aqela sement qe cadeg en la bona tera demostra lo cor del bon xhristia qe reten be la paraula de deu e la ment en obra.

(1) Aquí comença la segona plana o el verso del foli primer. Les quatre primeres ratlles són il·legibles.

(2) Primera epistola de Sant Pau als Corintis, cap. XIII, vers. 9. El nostre text diu *cognouimus per cognoscimus*.

(3) Primera epistola als Corintis, cap. XIII, vers. 11.

(4) Lo que va de versaletes està en vermelló bastant destruït en l'original.

(5) Evangeli de Sant Lluc, cap. VIII, vers. 4.

(6) Foli segon recto o plana 3. La primera ratlla és il·legible.

(7) Evangeli de Sant Lluc, cap. VIII, vers. 6.

(8) Item, cap. VIII, vers. 7.

(9) Item, cap. VIII, vers. 8. El nostre text diu *centupulum per centuplum*.

Co es senes auarea e senes adulteri et senes escarn e senes neguna oreza primerament no entemen los apostols de qí. n. s. ordene. E ia dixeren adel *interrogabant autem eum discipuli eius qe esset hec parabola* (1). Seiner trastot poderos sia tu platz fes nos entendre aquesta paraula. E. n. s. dix adels *vobis datum est nose misterium regni dei ceteris autem in parabolis* (2). A uos es donad a conexer lo mester del regisme de deu pusqe aqels qí no creren per paraules. Donces frares cars rezebam la paraula de la predicacio de ihesu xhrist en goig e retingams la en nostre cor qe diable no la pusca gitar de nostre cor et aixi farem fruit en paciencia senes nulla oreza (3). Sapiats. s. qe qí mas se trebalara dels afans de deu en est segle maior gazarde naura el seu regisme. Donces fraires cars esforcennos qels pecats en que somo nós lexen, e nostres penitencies prenam per zo qe ihesu xhrist nos deu portar denant los angels el cel. Qi. i. p. d. i. l.

In illo tempore ecce ascendimus ierosolimam et consumabuntur omnia qe scripta sunt per profetas de filio hominis (4). S. qan. n. s. ihesu xhrist anauc per les terres de iherusalem ab los seus disciples el los dix zo que del ere auenir aixi com lauengeli odix en aquesta gisa. *Ecce ascendimus*. i. e. c. o. q. s. s. p. d. f. o. Ara zo dix. n. s. i. x. als seus diciples nos entrarem en la Ciutat de iherusalem e sera acabad tot zo qe de mi an escrit les profhetes. En aital gisa dix. n. s. Yo sere tradid e pres e liad et escopid e lanceiad e pugad en crod e coronad despines et al terzer dia resusetara. Els diciples de n. s. no enteneren adaquela hor les paraules qe el los dizie de la sua passio e de la sua ressureccio entro al dia qe els uideren e conogren com el o ac dit. E qen els no enteneren les paraules qe el los ag dites li fet n. s. un precios miracle dun ceg qe el alumena dauant els. Aqest ceg. ere itera prob de ierico et el acaptaues tot zo don uenie. E qan ozi que. n. s. i. x. i pasaue per aqela terra el comenza a cridar en aquesta gisa. *Ihesu fili d. d. miserere mei*. Seiner fil de d., merce aics a mi et aqeles companges de les gentís qí anauen dauant. n. s. manazauen ad aqel ceg e dezienli qe calas. E com els li manazauen el mas li cridaue. *Ihesu fili d. d. m. m.* (5). O seiner fil de la uerge merce ages de mi. En. i. quan audi aizo qe tan fort lo pregaue e li clamaue merce, esteg et aturas e fedlos amenar dauant entre la gent gran e demanali qe qeria et el dix. *Domine ut uideam*. Seiner trostor poderos sia tu platz que ueia et en apres (6) daico. n. s. posa la sua benedita ma sobrels uls del ceg espre

(1) Item, cap. VIII, vers. 9.

(2) Item, cap. VIII, vers. 10.

(3) Plana 4, foli 2 v.º

(4) Evangeli de Sant Lluc, cap. XVIII, vers. 31. Aquest verset correspon a l'homilia per la dominica de quincuagèsima.

(5) *Ihesu fili David miserere mei*. Evangeli de Sant Marc, cap. X, vers. 47.

(6) Foli 3 recto, o plana 5.

el uít. El ceg qan ag uíst fed grans gracies a nostre S. csegil en totes bones obres. E les compaines de les gens qan uiderent lo tan gran miracle feren grans gracies e grans laudors a. n. s. S. audid auetz del ceg qe n. s. alumena per la sua vertut e per lo poxeule quel ceg li fazie de merce a clamar per qe el no estaue per los menazadors qil volian fer calar. Et el on mas li menacauen el mas cridaue. Així com odid auetz. *Ihesu. f. d. d. m. m.* S. sapiatz qe aizo porta aital figura de tot pecador qí es en tenebres de mort et en cega de pecad e dauoleza e de no fe. E per aizo S. deuem clamar merce de dia e de nuit a. n. s. qe el nos traga de tenebres de mort e de no fe ens do alumenament de la sua vertut. Aizeles gentz qí menazauen al ceg qe calas porta figura dels fols pensamentz de les cures daquest segle qins destorben en oracions et en bones obres. E per zo. S. fazamo nos així com lo ceg o fet e trobarem mercia ab. n. s. així com audid auetz per les paraules del sent euengelií. Can. n. s. uenia de iherusalem pendre passio de la . lo ceg auetz audid li clama merce mas el no la troba a la primera uegada. E com el comenza. n. s. a clamar a forza de cels qil manaien calar. n. s. li ac merce aital com el la demanda qar el li qís uezer et el uít sempre. E nosatre si clex qen sem en tenebres de pecad e de mala uoluntat-pregem n. s. ab bona fe e ab bones obres per zo qe el nos do alumenament de la sua gracia qe nos entendam, la sua paraula e segescam lo seu manament..... (1) mas per la torba del uans pensamentz del segle qins destorben en oracions et en bones obres fazamo o així com lo ceg fed qe com mes lo mandauen calar el mas clamaue merce a. n. s. e per zo troba mercia. E nos S. com mas no destorban les cures daquest segle els desirers carnals els uans pensamentz nos mas deuem puxular. n. s. ab pregs e ab oracions et ab deiunis et ab officis et ab almoines et ab oblacions et ab uegílies et ab romeries et ab bones obres de fe e de caritat entro a. n. s. ne prena merce per lo puxoule de les oracions e de les bones obres així com ac merce al ceg qí pouxoula a forza daqueles gens qil manauen calar. E per aixó. s. nos clamem merce e mercia a. n. s. i. x^l. qe a forza dels nostres pensamentz e dels desigs carnals qe el nos faza uenir enan memoria et e enan sanitat auera penitencia et auera confessio ens do uida durable per totz temps. *Cui est honor et gloria.*

Conuertimini ad me in toto corde uestro in ieiunio et fletu et planctu et scindite corda uestra et non uestimenta uestra ait dominus omnipotens (2). S. audir et entendre deuem. n. s. per la sancta scriptura e con nos apela dolzament tornad uos a mi zo dix. n. s. ab tot nostre cor et ab tota nostra pensa no dix merca ab la meitad del cor mas ab tot lo cor perquè qar del cor ixen totes les obres qe son feites primerament son pen-

(1) Plana 6, foli 3 v.º Les sis primeres paraules són illegibles.

(2) Joel, cap. II, vers. 12. Davant de les paraules *fletu i planctu* hi manca la preposició *in*.

sades e pux son messes en obra. Qi de cor exeunt male cogitaciones del cor i xen males cogitaciones homicidis adulteris fornicacions monzanges peruris cobezes auaredes e tots los mals del mon. E per això dix. n. s. *conuertimini* (1) *ad me in toto corde uestro* tornaduos a mi zo dix. n. s. de tot uostre cor.... (2) de bon cor a. n. s. no no fara daltra causa qan el dix donos cor demostra qe de totz sos pecatz si deu om partir. Car si pren om penitencia de sos pecatz sils a feits dom qe aia mort et altres moltz enrote ab si negu pauc li ual sa penitencia aixi com dix. *Quid prodest uiro si tota domus claudatur et unum relinquitur in ea foramen*. Quel predes ad om zo dit qí ben tanca sa casa o son castel ei laxa un trauc on entran los laires e rauben lo castel e la maiso. Quel predes ad om qí a pres altrui auer o per engan o per ladronici o per tolta o per fals jutgament e pren sa penitencia o no aqel auer pauc pred li te aquela penitencia et el la cuide pendre o no la pren. E per zo dix. n. s. *si ergo offers munus tuum ad altare et. r. f. q. f. t. a. a. u. t. r. i. o. t. a. t. u. p. r. f. f. et tunc. n. o. a. a.* (3) Si tu vols a mi uenir zo dix. n. s. e tum uols ren donar del teu uate primerament acordar ab ton proxme a cui mal auras fait. Car enart no redebria tu ni ton do. Aizo aferma sent agosti. *Si res aliena non reditur propria quia peccatum sit cum redi possit penitencia nangitur*. Aizo dix que no perdonaria deus pas lo pecad ad om qe aia altrui auer si nol red e nossen acorda ab el si far o pod. E si far no o pod si li clam merce. S. bo es altrui auer a pendre mas males a rendre. Qar aixi o trobam en la homelia de sent gregori qe. u. monge fo e qan se dec (4) morir derezi totson auer e partil estirs dos besans qe li oblidaren e per aqels dos besans deg esser perdud en infern et esteu ne XXX dies en pena. E per aizo dix. n. s. *Conuertimini ad me. i. t. o. u. i. i. et f. et d. c. et. u. c...* Tornaduos a mi de tot uostre cor en ieiuni et en oracions et en plorar et en planier et en trencar uostres cors. Trencar manda lo cor per aizo qe om se tola les males cogitaciones els pecatz de si. E qes qe peccads aia om faitz entro aizi ne qas qe falimentz ara en la senta qeresma de. n. s. nos deuem tornar a deu ab almosnes et ab uigillies et ab oracions et abones obres qe fazames. E per aizo. S. clamem merce e merca a. n. s. qe el nos do a fer zeles obres per qe la sua amor puxam auer al exir daquest segle. *Q. de ipse. p. d. qi. c. p.*

(1) Foli 4 r.º, o sia plana 7.

(2) Cinc paraules illegibles.

(3) Evangeli de Sant Mateu, cap. V, versets 23 i 24: Si ergo offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo; et tunc veniens offeres munus tuum.

(4) Plana 8. foli 4 v.º.

DOMINICA IN ICLO XL.

In illo tempore. Ductus est ihesus in deserto a spiritu ut tentaretur a diabolo. Et cum ieiunasset XL^a diebus et XL^a noctibus postea esurit (1). S. audir et entendre deuem lo sent evangeli per que aizo uol dir e mostrar qel .n. s. grans penas e grans trebals e grans dolors soferi per nos per aizo qar el nos uolg saluar e trer de poder de diable. Qar en aixi trobam qe el dejuna XL^a dies. XL^a nuitz qe anc no beg ne menga et en apres si ag fam. S. el no deiuna gens per zo qe el ages peccad feit per qe el deges fer penitencia ni deges deiunar mas per exemple o fet de nos e per zo que nos deiunasem per los nostres peccads. E per aizo qar (2) el deiuna XL^a dies e XL^a nuitz mostra qe el ere uer deus. Et aizo qe el ag fam mostra ere uer om. E per aizo deuem cretre qe el fo uer deus e uer om. Et en apres si dix leuangel qe can. n. s. ac fam si ueng lo diable a el e uolglo temtar e dix. *Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant* (3). Si tu es fil de deu di a les pedres qes tornen pa e mangan. E .n. s. respos ad el e dix. *Non in solo pane uiuit homo. s. i. o. u. q. p. d. o. dei* (4). No uiu om solament de pa mas de les paraules de deu uiu om et es de ueritat car en aixi com lo cors mor si no a pa terenal aitambe mor larma si no a pa cestial. Aizo es la paraula de deu. Qan lo diable uit e conog qe re de azo no faria .n. s. portal en la ciutat senta de iherusalem e posal sus el temple e dixli. *Si filius dei es mitte de orsum* (5). Si tu es lo fil de deu laxat cader en aual qe los teus angels ti soferan e not faras mal. E .n. s. respos e dix ad el. *Non tentabis dominum deum tuum* (6). Tu ia no tentaras deu lo teu seinor. Qan lo diable uit qe re daizo no faria .n. s. portal in mont oliuis el pus alt mont qi es en la tera de flum iorda e mostrali tot lo mon e tota la gloria del segle e dixli. Tot aizo te mostrad te donare sit gites als meus pedes emadores. Ad aqela paraula .n. s. respos e dix. *Va de retro satana*. Deu el seinor deu om adorar et ad el solament seruir. S. ara podetz audir com es diable mals et es ardidz e com a gran poder. Molt fo ardit qan el uolia tentar aqel seinor qi es .s. de tot lo mon per qel diable pogra cegar sis uolges e gitar en infern si qe iarnes no nasques. E .n. s. ac tant gran humilitat per qe el se lexa exaiar a diable a no nos torna ad el ni anc mal no li fed. Mas lextetse ad el portar portar (7) perert et

(1) Evangeli de Sant Mateu, cap. IV, vers. 1. S'aplica en les homilies a la primera dominica de quadragèssima.

(2) Foli 5 r.º o plana 9.

(3) Evangeli de Sant Mateu, cap. IV, vers. 3.

(4) *Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Evangeli de Sant Mateu, cap. IV, vers. 4.

(5) Item.

(6) Item.

(7) Foli 5 v.º o plana 10.

exaiar a seu esperit. Aizo dona a nos exemple qe nos deuem sofrir nostres enemigs e mostra qe no deuem redre mal per mal qe auantz deuem auer paciencia et humilitad per aizo qar diable exaiet .n. s. qe es cab de totz omens. Docs be podem saber qe negu om no escapara qel diable nol exag just ni pecador per qe qar el tenta lo primer om adam qe deus auia feït al seu semblant et a la sua image el auia espirad del seu sent esperit el auia pousad en paradís. Anc aizo nolne garí qel diable nol tentas e nol enganas laintz en paradís. E lo tenta per glotonia qen li fet mengar lo pom de paradís lo qel deus li auia uedad. El lo tenta de uana gloria qan li dix. *Eritis sicut dii* (1). Tu seras aixi com deus. Temtal per auarea qan l' dix. *Scientes bonum et malum* (2). Tu sabras be e mal. Per aquestes tres coses uolg temtar lo diable .n. s. per aizo qar el nenceg lo primer om adam. Diable exaia .n. s. per glotonia qan li dix que fedes de la pedra pa. E lo exaia de uana gloria qan li dix qes levas cader del temple qe nos faria mal. Et lo exaia dauarea qan li dix qe lo mon li daria sis gitaue a tera als seus peds el adoraue. S. be ere fol lo diable qe aizo qe feu no ere ni en sompoder. Aizo li uolia donar. Tot era de n. s. zo qe el li uolia donar ni el li prometia. Mas lo diable li uolia tolre tot son regisme e tot som poder si poges. Ara auctz audid com lo diable tenta om per glotonia de mengar e per uana gloria e per auarea. Nosen poden tant dir qe encara no aia més de folia diable e de maleza. S. gardar nos deuem daquestes coses qe odides auem e guardar nos deuem maiement de tentacio de diable e del seu engan. E gardar nos deuem de mala uoluntad e (3) de legés paraules e de moncongés e dergul e de superbia e qe deiunen la senta qerentena ab almoines ab oracions ab bona uoluntad qe deuem atendre a sante ecclesia a odir nostres menestris e qe deus nos parcesqe nostres pecats for qe farem. S. dels grans pecats qe fem qan de les fols paraules qe dezim aurem a redre rado al dia del iudici per qe .n. s. nos o dix ab la sua domenga boca nonso mana gens per altre. Mas el noso ueng dir propriament del cel ontera aixi com el o dix *de omni ociosa quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in iudicii die* (4). De totes les paraules e de totz los faits qe om fa aura a redre rado al dia del iudici a .n. s. E les prefetes nosen porten garenza. *Rel damus domino labiorum nostrorum et predes qí locuntur mondanií*. Negu de nos zo dit no enganassem los altres qar tals nia daicels qí cuidara enganar son uedi et engane si elex. S. qant qe aiám feït entro aici ara

(1) Gènesis, cap. III, vers. 5.

(2) Item.

(3) Foli 6 r.º o plana 11.

(4) El text exacte de l'Evangeli de Sant Mateu, cap. XII, vers. 36, és així: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii*.

nosen deuem emendar a. n. s. en aquesta senta qerentena. Qar zo es lo desme del dies de lan qar deuem nostres cors.... fer deuuar et estar en oracions et en fer bones obres qe qan uenra al dia de la resureccio qe dignes siam de redebre lo seu precios de ihesu xrispti. Q. i. p. d. e.

DOMINICA VA....

Egressus ihesus inde cecessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier cananea a finibus illis egressa clamauii dicens ei. Miserere mei domine. f. e. d. f. m. m. a. d. uexatur (1). S. audir et entendre deuem sent Mateu lapostol et euangelista qe dix enen euangeli qe ades auetz ozid. Dir vol e mostrar qe qan n. s. anaue per la tera si ana el per les teres (2) doltra mar per qe el sa proximaue a la passio que deuie rede en iherusalem tot per zo qels falses iudeus nol anasen cercar en altra terra ia ueng el en les ciutatz qí son en riba de mar qí son molt fortz si qels fils disrael anc no les pogren pendre per forza. Aicestas III. ciutatz apela om per so nom la una tir claltra Sidon. Aquesta qe om apela tirus. Sg. las tribulacions daquest segle. E laltra qe. o. a. sidon. sg lo poble qí ans del aueniment de . i. xl. menaua diable a mort. Mas ia ueng una femna qí era en aquela terra e auia una fila qí auia mal de dimonis et ela audi dir qe. n. s. ere en aquela tera et exi de sa tera et ana cercar lo seignor per zo qe garis sa fila. E ia ueng la femna en aquela tera e troba lo seignor trastot poderos e clamali merce e dix. *fili d. d. mi. mi.* (3). O seiner fil de la uerge merce aies de mi. S. per aquesta femna deuem entendre sancta ecclesia qí ere morta entre la mala gent. Et en així com aquesta. f. dementre qe fo en sa terra no clamaua merce a deu tot exoant ageles males gentz dementre qe adorauen les ydoles e foren descrcnts no clamaren merce a deu. Donces. S. aquesta femna gran fe ag per qe qan sa fila no mena e creceg qe de sola za paraula de . n. s. garia sa fila. Molt gran saueza ag ab si aizela f. per qe qar en persona dom conog deu zo es qe uit la umanitat e credeg la diuinitat et encara si dix (4) femina fili d. d. m. mi. filia mea. or a. d. uexatur (5). O seiner fil de dauid la mia fila a mal de demoni. S. per aquesta .f. deuem entendre les gentz qí eren meins credents. Et en així com aquesta .f. pregaua per sa fila tot exament sancta eglesia no cese de

(1) El text de l'Evangeli de Sant Mateu, cap. XVI, vers. 21 i 22, diu així: *Egressus ihesus inde cecessit in partes Tyri et Sidonis et ecce mulier cananea a finibus illis egressa clamauii, dicens ei: Miserere mei domine fili David; filia mea male a demonio vexatur.* Aquest text és destinat en les homilies a la feria V de la primera setmana de quadragesima.

(2) Foli 6. v.º o plana 12.

(3) *Ihesu fili David miserere mei.* Sant Marc, 10, vers. 47.

(4) Foli 7. r.º o plana 13.

(5) Això és el text alterat de Sant Mateu, XV, vers. 22: *Miserere mei domine fili David; filia mea male a daemonio vexatura.*

pregar per son poble qe uinga a saluament zo es a la fe de crist. Et encara deuem entendre, per la fe de crist la nostra carn e per la fila la nostra anima. E per zo si la fe es mabueta zo es la nostra anima qe es el nostre cors, per nul pecad qe lo cors aia fet, la mare zo es la nostra carn deu clamar merce a deu per deiuni e per almoines, e per oracions, e per tot be feit per qe deliure la fila de poder de diable qe la te. Et encara .s. per la .f. deuem entendre la nostra anima, e per la fila la nostra carn. Aizo deuem saber qe si la fila zo es la nostra carn fa nuil pecad sempre a mal de demoni la anima. E la donc la mare deu pregar, zo goue a saber qe es la anima qe deu pregar per deiunar e per almoina e per oracions qe deus la deliure daquel pecad en qe es, et encara .s. deuem saber qe .n. s. no respos a la .f. per tres uegades, la primera qar aquesta .f. ere pagana, la segona qe per auentura no dixesen los falses judeus aqesta .f. de la nostra generacio pres carn, e ua a les altres gentz tot per zo qe no agesen escusa los judeus qe noi credegesen, la terza qe uolian prouar si auian misericordia los seus diciples qe pregassen per aqesta .f. ono. Mas ia pregaren los seus diciples al .n. s. seiner sia tu platz aias merce ad aqesta .f. (1). E per zo qe los falses judeus credegesen qe el ere ihesu crist, ere misericordios ia exaudi el los pregis dels apostols tot per zo qe no dixesen los judeus aqest no es misericordios, per la .f. qe clamaue merce a .n. s. deuem entendre qe pos la pasio e la resurreccio, e la ascencio, de ihesu xrist, per la predicacio dels apostols credeg tot lo poble qe ere paga per los apostols qe pregaren, per aquesta .f. deuem entendre los doctors de sancta ecclesia qe dia cotidi pregan deu per els. Et enaxi con los apostols pregauen per la .f. tot exament pregan los preueres per totz cristians qe deus los aport a bona fi. Et en aizo podem conoxer qe deus no od pecadors per qe qar ana aqesta .f. no la uolg audir tro qe ag parlad ab los diciples, zo coue asaber qe qan ag parlad ab los preueres et ele per la penitencia sempre fo deliurada del poder del demoni. Aizo porta significanza de tot peccador qe esta en peca et en males obres, audir nol uol .n. s. on can el se part de pecad e de males obres e pren sa penitencia fermament sempre li es perdonad tot son pecat. E per aizo .s. clamen merce e misericordia, a .n. s. qe el nos do adir et a fer zeles obres qe qan exirem daquest segle qe segurament puscarn uenir al seu celestial palaz qe el a promes als seus fodels.

»Dominica III. Erat dominus ihesus ciciens demonium et illud erat mutum.»

(1) Foli 7 v.º o plana 14.

Sig. f. iiii. ALBERTVS Pr B^en ROGAVIT scriptis cum ipsas litteras suppositas. et sub.

Juro ego Bernardus Giltm filius qui fuit Ermesendis finia qui
 uob Giltm reimmudi & artio fratribus quia dicta ora mantea
 fedelis ero uob dicta uita. & d'uris membris qui in uro corpo
 re se tenent. & ad uitor ero uob d'urto onore que modo
 ab eis ut in antea adquisieritis cum mo consilio
 qui laus tolent. Ous en tolen contra cu & foreines
 ut fipias. & si d'les oss ge uos e' q'uenz. nes in ipa
 co uenienencia o de la ualencia de uostra onoi. ren
 uos en yossana o uos en franua. & si e' quaranta dies
 ge uos men comoreds y uos. op uostres mussadges.
 que ouso rederga y fed sen uostren gan. Sic supi
 scriptu e' si uoso tenre. e uoso atendre. p. fide sine enga

Jurament de feultat de Bernat Guillem als germans Guillem Ramon i Arbert,
 entre'ls anys 1072-1099.

Juro ego Guiltm pone fil d' bonadonna finia. a tit' erun fil de guila finia. che en d' ista
 ora in antea fiods te feret sen frau emal engren e ses ne gura de ceptio cho'om deu
 esser a son senor chuimanub. se comanda
 Juro ego Guiltm pone fil d' bonadonna finia. a tit' erun fil d' guila finia. che de ista
 ora in antea. not prendrei eu not recerei. pa not oucadrei. in not tolrei ta uita ne
 pi mebra q'aron corpi se tenet. Na d'achelis ^{alors e' dela} opior que odie abes ne che enat abmen
 consel acaptaras. no lat tolrei ni no ten tolrei. e si som opna chi lat tola mientola.
 aitori ten feret p'chi sen sen engan. & totos celes ueds che men comonras p' op tot
 missaticos comonument no men duedarei. e del aitori not engannarei.
 Sic supi e' escript si to tenrei e si to atendre p' dicta fe'n sen engan.

Jurament de feultat de Guillem Pons a Bertran, entre'ls anys 1075-1099.

hunc ē breue testamētū q̄ fec̄ iacobus in sua
 me nōrā dī sū sūū auere. in p̄m̄. adramū
 & adue n̄rēl quater rāda t̄ dūm̄. ^{et rāda t̄ dūm̄} ad p̄tū
 et ad gērbga alū quater rāda q̄c̄ p̄tū ip̄sū meū
 d̄gēlū b̄n̄d̄l & cubēl. cū b̄n̄d̄l. i. & ad s̄i iulianū
 p̄rāp̄. xii. ad v̄nas p̄tē m̄a. i. ad s̄i margaritā d̄p̄.
 & ad s̄i nicolā simil̄. & ad s̄i saluatorē d̄v̄.
 & de ip̄sū meū d̄p̄tū de ip̄sū meū porcos & de aur̄
 otas exier̄ ip̄sū d̄n̄q̄. & si remanet ad ip̄sā mā
 & p̄tū. & adramū d̄i ex adū. cū d̄f̄rā. l̄
 ut teneat mulier mā in uicta sua sine blādām̄
 nullū homin̄. & ip̄sā mā t̄c̄a p̄tē de meo
 semper d̄p̄ne cūmo p̄tū mā mā

actū ē hoc k̄m̄a anno x̄p̄e vii. Regni
 regi philippi. Siḡlū iacobus edī ego
 q̄stū testamētū ante me scribere
 iussī firmāu firmari q̄ rogāu
 i. i. i. iohanni. & ip̄sā mā mulier cū fili
 meis in b̄n̄d̄l de iohanni iacobus
 Vnas p̄tē qui hoc scripsit die

& anno

 q̄stū

H e convenença qd fac artall cu roger bernard un mot cortes de nautre artall suo
 filio & couenit li artall cheli pledes loterme i castilgo cu ipso comite &
 si no lopod guarir pdirecto qd ist loli emede. & roger bernard couenit li ser-
 uicio d'illo castellano d'castilgo. & d'illos homes ^{de castelle} quia do erat establid d' die
 lunis usq; addie mercoris ad uesp. usq; palgars. & roger bernard donat le .i. als
 perq & una mula p eta uncaus el se manleua d' berenger bernard. p co che ac si
 lio faca. & reddet li la conamnia d' salass. & si la condamina uoluit tener artall
 faciat lea emena ad laud ameto d' illos homes d' salass. aut reddat illi ipso p
 cio qd suo pat lidona. & fuer ibi. xii gub. & mur roger. & berenger
 bernard.

S. i. ¶ Gum artallo hyslonza comitesa.

SANCTO. VII. regnante Leubemico rege. xi. h. aradu. sic fuit facta conveniencia ut Berenger armal et cux sua domna
 Adalerh. et sancta suo genero aut guntard et comite sua ermessen. que uenit in concordia ab Berenger armal.
 et dona Adalerh que lere et defenex ipso alaud et imari et ipso alaudes et sigors cu suis pñenciis ad sancta et m
 guntard et cux sua ermessen et ad sua posteritatem. Et sancta et murguntard et ermessen. tunc et defenexen ipso alau
 des et ortes cu suis pñenciis. ad Berenger armal et ad cux sua Adalerh. p fide sine ingenio in utra illoy. Et et post
 obitu d Berenger armal et Adalerh. suos infante guntard nospodien ab ermessen et bñard wppr. o ab acapre. o abauer do
 nant. que remaneat ad Sancta et ad ermessen et ad suos. Et ipsa pñencia d s iusti ipsa par e d sancta que lali agud ben
 ger armal amineantur suos dñeros. et la olaagnuaria da habant. Sancta et ermessen. ita pñit. et Berenger armal ipso duas
 partes in utra sua. et d p olu sui uadit qm d ipso alaudes et ortes supscribitur e. Et dñe Berenger armal et Adalerh sancta.
 et ad murguntard et ermessen solidos. e. in re ualente. Et cñen Berenger armal et Adalerh et ad sancta et murguntard et erme
 sen. que li amdam suos dñeros arceantur p fide sine ingenio. et Sancta et murguntard simile fuit ad Berenger armal
 qm supscribitur e. Et ista conveniencia. fuit facta in pñencia d armal salla et bñard samo. bñard guntard.
 et glm murguntard wppr. et alioy bonoy hominu q ibi erant.

Concordia entre Berenguer Arnal i sa muller i Sanxa i son gendre, en l'any 1115.

Heré Memòria d'querimonia q' fero lamelo del tēple. 7 O agist. cetāq' fēi h' barba
 q' alai fēi. 8 Arnall d'grādia 7 d'fuois hōies 7 d'fuois seniores. 8 p'ma fectim' clamo
 8 Arnall d'grādia d'. lxxx. iij. oronabris q' degre auer pagad's alameo enō ha negu pa
 grad. 8 Arnall Pere achayra barba afeuz 8l comte el comte leuan la dñeata ad
 una p'z. 8 Arnall Pere leuan la sua dñeata adaha p'rt. 8 totas alias t'as remā
 ferūt p' medietate com int' Arnall Pere 8 comte el exides 8 m'at's t'ies cho
 m' nals abeat factas los chavalls gran dñeata en q' lamelo de manda lame
 d'etare. 8 exa ment de mada lamelo la medietate d' les des cunes ed's establi mēf
 e d' les iustit'es ed' totas alias chausas q' caualls p'hendūt p'zo quan com
 re soj retēg' quan dona barba. 8 Arnall d'grādia fa alameo enbarba
 m'at's males p'sons em'at's males nouele tads. Los chamis el's channeres
 pupliches fa trencar e clodir elaborar ege tals sup' lo domenge d'
 lamelo aforza d' lamelo. 8 en les agues fa molins e basti mēf en cel's
 log's chomunals. q' la meso nō ha res. q' illi p'ndūt totū h' q' ind

C
osa sabida es que l'eccl^a de lobeira. can enpara iusticia d'lerida.
senana 7 disque arto ferra p amor de deu. e p saluamēt d'lanima
S
seria fidelis atot lo pobol d'lerida. 7 dnls. 7 d'vnay enxa sabē
Q
ue l'amor d' deu. eaquel saluamēt fo aitals. qual podes auxir.
E
steris no dabās. que aua fāt. E sabem 7 es uers. que. f. dorso
E
p. d' mirauet fore pres aeqila cor. d' e gir den Rari jamō.
f
rauberies ep males fates. e per ladronices. q aua fāt.
7
forō mes enpodr d' l'eccl^a de lobeira. 7 el non uole far iusticia.
E
en una los en. 7 pres de l'eccl^a dorso. vnn. ois q'es gatta. i. d'eu.
E
de alio nosabem cant.
S
y auant fo pres comen. e altes homes al gossa. 7 dnls rex. mada
S
oluer comen. 7 l'eccl^a d' lobeira feli iustar q lides. m. ois.
Q
uā altes nō pōe au;
P
ois can lo rei muda bailes i lerida. 7 grante jasia. tota ma
d
es mātene los bailes. efo auols aells en totes causes eccl^agias.
P
que lo senor rei. p det gran pagida de sos d'ey. e pot eēer mos
p
tat p quels bailes. 7 p los homes d'lanila q lo iustien.
G
n auant uene bn ap^o d' ag. 7 demādal lo terx. d. cc. ois ab

[illegible]

Cletra d'en B. Saportella a l'arquebisbe de Tarragona sobre ses qüestions patrimonials, entre'l's anys 1214-1230.

Honi qui oibrad ego. Ramonade Solas. 7 genere mo. p. d. cetera 7 uxoria. q. p. nos
 7 os mo. natus 7 nascitos primos 7 suacellones damus. ubi. d. daret fr. p. d. d. Ra
 mona de Solas. la part q. nos auos nauerduos en. vi. olys. e. la. i. olys. alaco
 donador. Alia olys. e. la. corina de viciadros achauz d. la. n. a. publica. d. ore d. totes part
 en nos donadors 7 aq. olys. nos donu en cabal 7 el salures co q. auer idem. Alia olys. e.
 en loit d. Julia sobie la. n. a. 7 asceps. Lolly. i. comysol. d. ore d. totes part en nos do
 nados. 7 a. q. at. aq. tte. e. f. r. d. e. si donas nos auos ezo q. auer nauer idem
 p. aquina mo. ablu. s. olys. 7 ablu. s. r. d. 7 ablu. s. m. m. 7 facsats. annu. e. f. r. d. e. i. y.
 d. os. i. s. e. b. s. m. y. e. s. s. e. b. s. s. anos donadors d. asceps. f. e. nos donadors bona 7 la. n. a. g. u.
 r. e. n. a. c. o. r. a. totes p. s. o. i. s. auos 7 ablu. s. r. d. e. p. s. e. l. a. c. u. n. a. d. u. y. a. 7 m. o. r. t. e. a. b. a. c. h. t. s. e. n. s. q. f. a. c. e. d.
 e. o. d. d. a. r. e. s. e. g. n. i. p. b. p. p. a. g. a. d. p. m. y. e. s. p. e. l. s. m. e. u. s. m. a. d. s. 7 a. n. g. e. r. p. p. a. r. t. e. p. e. u. e. n. i. d. o. p.
 f. i. r. m. e. s. h. a. d. l. a. l. t. a. g. d. R. a. m. o. n. a. d. e. S. o. l. a. s. 7 a. q. t. e. o. l. y. s. s. o. e. n. l. a. p. e. d. e. d. s. s. o. r. t. i. n. i. d. e. S. o. l. a. s.
 h. a. c. t. u. e. h. y. l. t. j. a. n. u. a. r. y. a. n. n. o. d. o. c. e. l. i. n. s. i. f. i. R. a. m. o. n. a. d. e. S. o. l. a. s. q. f. i. a.
 p. d. cetera. s. f. i. a. d. n. o. r. y. s. u. a. s. f. i. a. d. d. a. r. e. s. f. r. e. s. p. d. e. c. i. d. R. a. m. o. n. a. d. e.
 S. o. l. a. s. q. h. f. u. l. l. i. m. s. e. b. e. f. i. r. m. a. u. m. y. f. i. m. a. u. q. r. a. g. a. u. m. y. s. f. i. a. d. d. e. n. o. r. u. e.
 l. i. s. f. i. a. d. d. e. r. o. u. e. d. e. s. f. i. a. d. p. g. u. a. r. i. d. h. u. y. r. e. s. e. t. o. t. e. s.
 n. a. p. d. m. o. l. i. s. p. t. a. q. h. s. e. p. s. i. t. i. n. s. i. u. G. e. p. h. d. a. r. e. h. e. s.

Donació per Ramona de Solans i son gendre a A. d'Arés, any 1241.

NO

W

Montego fo entrey. i. e. e. l. a. l. y. t. e. n. e. t. l. a. g. d. i. p. o. r. d. o. g. a. n. e. b. y. R. a. m. o. n. d. e. c. e. p. h. y. p. u. a. l. d. o. g. a. n. e. g. o. e. l. a. l. e. l. a. p. a.
 d. e. g. e. l. d. s. e. a. e. j. d. a. g. a. n. e. h. u. e. a. n. e. r. l. a. g. e. l. l. a. c. o. s. t. a. d. i. l. a. f. f. a. s. i. t. a. t. e. p. a. u. e. t. a. q. a. l. c. u. m. b. e. l. l. i. a. b. o. u. g. n. a. m. a. i. p. a. l. c. u. m.
 t. p. o. h. e. l. d. i. e. m. a. l. s. x. e. c. e. p. l. a. q. l. c. o. l. a. f. o. c. o. r. r. e. l. l. a. d. a. p. x. e. c. e. p. q. d. y. q. n. o. e. r. e. t. e. g. d. s. d. o. n. a. t. a. q. l. a. e. s. p. a. l. l. a. p.
 q. n. o. e. r. e. f. r. a. n. c. h. m. a. g. a. c. o. l. a. e. q. n. o. a. n. g. e. u. i. s. t. m. o. d. q. a. q. l. a. l. l. a. g. a. t. d. o. n. a. d. e. l. a. q. l. c. o. l. a. a. n. g. e. p. l. e. q. v. y. b. e. t. t. a. i.
 b. o. u. n. e. l. a. n. g. e. m. o. r. t. e. s. e. n. a. q. l. a. l. l. a. g. p. o. l. b. e. l. l. o. e. q. n. o. n. a. n. g. e. d. o. n. a. d. d. o. g. a. n. a. p. l. a. q. l. e. c. o. l. a. d. e. l. a. l. y. t. e. n. e. t. a. n. d. e. p. l. e. e. p. l. o. s.
 s. e. n. y. e. r. d. e. l. a. g. e. l. l. a. d. o. g. a. n. e. q. a. q. l. e. s. v. y. e. s. p. a. l. l. e. s. f. i. e. n. h. e. l. r. e. t. t. u. s. p. a. y. i. q. m. d. i. e. t. o. u. o. l. e. s. o. b. r. e. a. c. e. g. o. a. n. d. u. e. l. e. s. p. a.
 r. e. l. t. e. n. u. e. i. a. t. e. D. o. n. i. o. d. a. m. i. g. o. c. o. r. r. e. d. a. b. l. l. d. p. u. g. e. p. e. n. i. d. e. l. a. l. y. t. e. n. e. t. l. a. g. d. i. p. o. r. u. i. s. t. e. l. e. i. d. e. l. e. s. t. r. a. n. o. u.
 e. l. e. s. e. n. a. q. l. e. s. e. l. e. s. a. l. l. o. g. a. c. i. o. n. i. s. s. e. c. u. m. p. a. r. t. e. d. e. l. a. l. t. e. r. a. d. i. g. p. d. i. e. t. s. o. b. r. e. l. a. l. e. t. e. r. a. l. a. d. e. d. o. n. a. d. a. p. a. l. t. e. r. a. s. u. g. e. o.
 t. r. e. a. n. d. u. e. l. e. s. p. a. r. t. i. e. n. a. q. l. e. p. l. e. d. q. l. d. i. e. x. p. r. o. u. b. a. t. a. t. m. e. t. e. n. a. q. l. a. d. i. c. t. a. f. r. a. n. c. h. a. l. a. q. l. h. e. l. a. c. o. f. e. l. l. a. d. a. q. a. d. a.
 a. l. a. e. s. p. a. l. l. a. d. e. l. a. q. l. c. o. l. a. s. i. n. q. h. e. l. p. u. a. t. p. o. d. b. a. t. a. t. m. e. t. q. s. i. e. a. b. l. l. e. e. l. i. t. e. t. e. l. q. p. u. a. t. n. o. p. o. d. l. a. d. a. u. a. t. d. i. c. t. a. f. i. e.
 s. i. n. q. d. i. c. t. a. s. i. e. f. e. q. u. e. d. d. i. c. t. a. l. d. i. e. o. r. d. e. d. e. l. a. l. y. t. e. n. e. t. l. a. d. a. u. a. t. d. i. c. t. a. e. s. p. a. l. l. a. e. q. s. i. e. e. s. t. e. m. e. n. a. d. e. s. a. q. l. e. v. y. e. s. p. a. l. l. e. s.
 q. a. l. a. c. o. f. e. l. l. a. t. e. e. d. y. p. u. a. t. a. l. l. o. r. l. a. t. a. l. s. o. n. f. e. r. r. e. s. p. t. o. d. a. q. l. e. p. l. e. d. a. l. d. i. e. e. y. d. e. l. a. l. y. t. e. n. e. t. p. u. a. t.
 m. e. t. d. a. t. a. e. h. y. l. t. a. n. n. o. d. o. c. e. l. i. n. s. i. f. i.

In dei nre. Noctu sit cētus hominib⁹ hominib⁹ p̄sentib⁹ q; futuris.
 Ego. G. assalid dono addet ealep̄tat eamadona facta m̄. &
 p̄teras lo may & bernad & faer & bernuy. p̄my ep̄el m̄el⁹ & lamy
 possuat s̄d seny faza & bona uolend. Ego. G. assalid dono lo
 as d. b. d' faer & bernuy q; faza ader ealep̄tal ealecta m̄ d' loz
 as. i. ii. quartet⁹ & molto eperna & p̄ce. e. yi. fogazas & fa
 i. fter & ciuada e. i. canada & uy edelme duna tera elietme
 iore. Ego alrē eq; noli pogeſē alre demanar ny p̄ys enar pu
 ab. d' faer & uxoz ey m̄afilys suys nyapostitatē suā. usq; i p̄e
 ac co do. G. assalid aleſp̄tal. ema d' fraire. R. berrait Noctu ē
 i. Rld⁹. frehoari⁹. Anno. i. carnacionē. dñy. m̄. cc. xl. yu
 i. n. G. assalid. n̄b q; hac cartā madauymy s̄be ex ceſ
 o. c. nare. Sig. i. n. R. d' fah. d' las ylas. Sig. i. n.

fia . filij . dñi . fm . om̃ filia m̃a . op̃ a . d . uoxat̃ . o . dñm
 fil de dñi la m̃a filia am̃al de dom̃m . g . p̃ aq̃sta . f . de
 uñ oncedm̃o los gentz q̃eren m̃am̃ crederm̃ . Erenca
 uñ aq̃sta . f . p̃gnaia p̃la fila tot exam̃t̃ uñ egl̃ia no
 cos de p̃p̃m̃ p̃to p̃ble q̃ uñca aluam̃t̃ . x̃o el ala fe de
 c̃t̃ . Erenca deuem̃ em̃ed̃m̃ . p̃la fe de . c̃t̃ la m̃a c̃m̃
 e p̃la fila la m̃a aia . E p̃p̃o s̃la fe el malaura x̃o el la
 m̃a . aia . q̃ el el m̃o cor̃ . p̃ m̃l pead̃ q̃ le cor̃ aia tot̃ .
 la mare x̃o el la m̃a c̃m̃ deu clamar m̃ore adu p̃dum̃ .
 e p̃alm̃os . e p̃ oraciō . e p̃ tot̃ de t̃m̃t̃ q̃ d̃alure la fil
 de poder de diable q̃la te . Erenca . f . p̃la . f . deu en
 cordre la m̃a . aia . e p̃la fila la m̃a c̃m̃ . Airodaũ
 al̃ q̃la fila x̃o el la m̃a c̃m̃ fa m̃l pead̃ s̃p̃ am̃al d̃ñm̃
 m̃ia aia . E lad̃ne la mare deu p̃p̃m̃ . x̃o que al̃ q̃ el la
 aia q̃ deu p̃p̃m̃ p̃p̃m̃at̃ e p̃alm̃os e p̃ oraciō q̃ h̃u la deu
 ure d̃al̃ pead̃ enq̃ el . de enca . f . deu ias̃ q̃ . ñi .
 no resp̃s ala . f . p̃ m̃l uexat̃ . la p̃m̃a q̃ aq̃sta . f .
 ere p̃m̃a la seg̃na q̃ p̃m̃a m̃a red̃er̃m̃ los f̃al̃t̃ yd̃
 aq̃sta . f . de la m̃a geñe p̃i c̃m̃ . eua al̃t̃ al̃t̃ gentz
 tot̃ p̃ x̃o q̃no ag̃er̃m̃ egl̃ia los iud̃ q̃m̃l creder̃m̃ . la m̃a
 q̃ uol̃an p̃m̃a s̃a uer̃ m̃iseric̃dia los s̃ũs disc̃p̃l̃s q̃ p̃m̃
 s̃ũ p̃ aq̃sta . f . ra . f . oñ . oñ la p̃m̃a los s̃ũs disc̃p̃l̃s
 p̃l̃s al . ñ . f . s̃ũn s̃ũn p̃l̃s aia m̃or ad̃ aq̃sta . f .

HOMILIES D'ORGANYÀ, plana 13.

(Manuscrit de les darreries del segle XIIe o de la primera del XIIIe).